

Čistejše perilo v krajšem času

Schichtovo ter-
pentinovo milo
Vam prihrani de-
nar in delo. Vaše
perilo bo snež-
nobelo in kljub
temu boste rabili

manj mila kot doslej; tako dobro in izdatno je

Schichtovo terpentinovo milo
v praktičnem zaščitnem zavitku

Zavitek nosi razen tega lepe podo-
bice za izrezati, za kratek čas otrok.

OBRAZI IN DUŠE.

Zofija Nalkowska.

Mi vsi hočemo, da nas nekdo najde, da nekdo pronikne v ognjene vrtince naših bičanih nad, da nam reče: čutim, razumem in vem za rešitev. Rešitev! To je tisto, za kar bi romali in romamo v večnost.

Večkrat pa je čudežna rešitev mnogo bliže, nego jo zamoremo v temni minuti slutiti — iz žarišča ljubezni lije k nam, iz duše genija, ki nosi ves svet in njegovo usodo v utripu svojega srca.

V tem hipu sem srečna, ker lahko z iskrenim prepričanjem slovenski ženi pokazem tja, kjer biva in dela hči staroslavne, v dimu požarov trpeče in zmagujoče poljske zemlje — Zofija Nalkowska — in rečem: glejte, našla nas je!

Sama preko strmin življenja s svojim delom pogumno zmagujoča, kliče tudi nam:

„Zmagujte s svojim delom! Iz ženske duše nikoli ne bo mogoče iztrgati ljubezni in zvestobe. Moderna vzgoja jo morda vodi do tega, da bo kakor moški, ki mu ljubezen ni središče in namen življenja, temveč le zabaven odmor. Vendar — doslej se ženska od ženske v glavnem ne loči in celo liste, ki jih smatramo za lahkomisljene, niso izjeme, kajti one v svojih trpečih samotah neprestano iščejo ljubezni, ki bi bila trajno poklonjena edinemu. Soglašam pa s tem, da kaže moderna smer ženski k delu v javnem življenju, ker si bo znala vsaka, ki ji usoda ni naklonila ljubezenske sreče, najti nadomestila v neštetih poklicih, ki potrebujejo njene nežnočutnosti. Tako ne bo mogla umirati z grozo nezmiselnosti svojega življenja v duši.“

Letos je Zofija Nalkowska darovala žarek svoje umetnosti tudi naši Ljubljani z dramo „Dom osamelih žená“, ki nam jo je prevedel pesnik Tine Debeljak.

Ce pomislimo, da ni slovenska žena samo gospa iz Ljubljane, temveč tisoč in tisoč duš, ljubečih, trpečih za vsako našo goro, na bregovih vseh naših rek, do tja, kamor ne segajo več debela širokih cest, temveč drobna, poslednja veja blatnega klanca obstane pred nizkim domom — moramo reči: škoda, da bo večini slovenskih žen ostal ta vijoličasti biser večnih samot samo nerazodeta lepota. Kljub tihemu okolju, s solncem in slavčevim petjem nasičenemu, narašča klic svojega zmisla oropanih žená z vsakim dvogovorom v mogočnost, ki kakor struga silne Visle nosi svoje mehke vode nasproti ledu neizprosne usode. Duševna muka mlade vdove Jane, ki nastopa v tej drami, nas spominja pretresljivih samoobsodb in izpovedi v romanih F. M. Dostojevskega in one slovanske tenkovestnosti, ki pravi:

„Laž pred svetom lahko opereš — pred seboj — nikoli!“

Iz drame bolešno izzveni resnica: „Dan za dnem živi mož s pridružno, drug drugemu se darujeta, skupno delata za skupni smoter — a v tihih, tihih tajnah prisluškujeta vsak svojemu srčnemu utripu, ki ga ne bosta nikoli drug drugemu razodela. Nikoli! In zato je to skupno življenje vedno več ali manj varavost in srečen je le, komur se do smrti ne umakne lepi privid.“

Zofija Nalkowska je hči slavnega poljskega geografa Wacława Nalkowskega in plodovite češke pisateljice geografskih del — Ane Šafranek-Nalkowske. Rodila se je l. 1885. v Varšavi, a mladost je preživela v mirnih Gorkah, v družbi svojih plemenitih staršev in množice knjig. V Varšavi je dovršila srednjo šolo, hrepenenje po izpopolnitvi pa jo je gnalo višje. Obiskovati je začela tečaje politične ekonomije, psihologije in filozofije — seveda tajno, ker je bilo tedaj ženski mladini to za-
branjeno.

Iz dobe tega študija izvira njena prva povest „Žene“, s katero nas popelje v dvolični svet: v resno učenjakovo hišo in v brezdomstvo nemirnih bohemskih duš.

Njena druga povest „Knez“ opisuje revolucijo l. 1905. in vstajo poljskih upornikov, ki so bili obsojeni na smrt. Komaj dvajsetletni pisateljci so tedaj pravili: „otrok, ki piše za odrasle“.

Ob nadaljnjem proučevanju ženske duše sta se Nalkowski porodili povesti „Vrstnice“ in „Narcisa“.

Novih pobud si je pridobila s potovanjem na jug, v Italijo. Roman „Kače in cvetje“ spominja na to njeno pot, dejanje pa mu poteka iz zanimivega življenja poljskih židov, ki so se sredi 14. stol. zatekli k Poljakom in dolgo ohranili vse posebnosti svojih navad.

V dobi svetovne vojne je nastal njen roman „Grof Emil“ in več novel, ki jih je izdala v zbirkah: „Mačica ali beli tulipani“, „Zrcala“ in „Tajne krvi“. Tu nam s psihološko ostrovidnostjo pokaže revolucijo človeške

duše, izbruh njenih strasti, njihov višek, trpečo resignacijo in končno zmago v plemenitosti odpovedi in ljubezni.

Po vojni je spisala „Roman Terezije Hennert“, ki je živa slika vse razdvojenosti povojnega človeka. To globoko delo so si prevedli že Francozi, Čehi in Rusi.

Po kratkem bivanju v Švici in na Francoskem je Nalkowska ustvarila internacionalni roman „Choncas“. Istodobno jo je neodoljivo poklical spomin v nežno idilo njene mladosti, v cvetje vasice Gorke in po slikovitosti teh spominov je ustvarila „Dom nad livadami“.

Delo pri društvu „Zaščita jetnikov“ je Nalkowsko vodilo v severno Poljsko, kjer je v Wilnu in Grodnu pogledala v žalostno grozne oči zločina in trpljenja. O tem govori njena najnovejša knjiga „Zidovi sveta“. L. 1929. je mesto Lodz poklonilo Nalkowski književno nagrado za roman „Zla ljubezen“.

V tej knjigi pravi: „Razmerje do posameznih ljudi nas venomer izpreminja. Ne postopoma, tekom življenja, temveč v eni in isti uri. Tuji značaj je našemu značaju edina mera.

Sila tuje človeške duše, nje nestanovitnost, nje kratkovidnost, nje bežnost nam venomer določa novo ulogo in nas v vsakem slučaju drugače definira.

V neprestanem, podzavestnem manifestiranju samega sebe se značaji med seboj krešejo, prevzemajo venomer nove stopnje gospodstva, si pripisujejo vedno nova algebraična znamenja in se tako vzajemno nasičajo z vrednotami.

Med človekom in človekom je prostor zemlje, vode in zraka. Med nami stoje zidovi domov in bolnišnic, cerkva in ječ. Toda med značaji ljudi ni ničesar. Tam, kjer se konča naša duša, se takoj začne druga. Naša zloba se tesno prilega tuji dobroti, se krči radi njene veličine ali jo pa s seboj zmanjšuje in omejuje. Naš ponos se meri s tujim ponižanjem in je po njem od vseh strani tesno obdan. Težnja po vladanju in sreči se nikdar ne razrašča v praznino, temveč sega po svoje nasičenje v tujo krivico. Na polju vrednot ni pustega mesta, ker zunanja kretnja naše morale vedno začrtuje meje tujih duhovnih vrednot in je obenem neprestano pod vodstvom njihovih pravil.“

Vserrazumevajoča, vseobjemajoča duša Zofije Nalkowske sega še dalje. Z ljubečim pogledom opazuje čar živalskih čuvstev, o katerih govorita knjigi: „Moje živali“ in „Knjiga o prijateljih“. Pri slednji je sodelovala pisateljica M. J. Wielopoljska.

Poljakinja St. J. Malinowska pravi o Nalkowski:

„Njeno ime blesti med največjimi zvezdami poljske literature.

Več nego dvajset let je že preteklo, odkar se je Nalkowska spustila v borbo, a med tem časom je vedno skrbela za razvoj in izpopolnitev svojih naravnih darov.

Še mlada je dala svojedobnemu romanu svojo kipečo ognjevitost, svoje socialne skrbi, svoje lepe govorniške zmožnosti, ki so s plemenito naraščajočim dihom prinesle njene dvogovore iz boljše družbe. V njih je

združila sijajno razumnost in duhovitost analize, malce nenaravne, a vedno noseč pečat visoke odličnosti.

V vojnem času in v poznejši dobi se je značaj književnega dela Zofije Nalkowske izpremenil v bistvenih potezah. Njena nadarjenost je zorela in v tej svoji visoki rasti odklonila vse tiste neštete izživete osnovne pojme, ki se v obliki duhovitosti vsiljujejo podzavestnemu posnemanju, ki pride od slabosti in navade, da človek sledi ono pot, ki zahteva najmanjši trud. Nalkowska je odločno zapustila to zapeljivo smer lahkote, da bi si s trudom pristnosti zaorala pot, ki se izteka v višek človeške in umetniške resnice.

Odlikuje se v tem, da poda v vsej svoji primitivni veličini neodoljive pokrete strasti, nagona, vse najvišje igre ljubezni in smrti.

Nalkowska s pozornim očesom motri delovanje vladnega stroja, uravnava mnogotere zadeve različnih družabnih enot in posameznikov, ki so v tem kolesju.

To dopolnjuje oni presenetljivi odraz čustva novodobnosti, ki označuje veliko poljsko pisateljico.

Najbolj občudovanja vredna v njenem delu pa sta skladba in slog. V obeh čudovita jasnost in preprostost, ki odpre široke perspektive nevidnega kraljestva, ki z nujno silo zavzema zadnje branike, ki jih je postavila skrivnost človeške duše.

Preprostost v veličini — nekaj, kar ni vsakdanje. Nalkowska je to doseгла radi poštenosti v svojem književnem poklicu, radi stalnih skrbi za popolnost.“

Zdaj biva Nalkowska v Varšavi, s svežostjo neutrudne stvariteljice in kot podpredsednica PEN-kluba nadaljuje svoje književno delo.

Lansko jesen je ob premijeri svoje drame „Dom osamelih žen“ v Zagrebu obiskala naš slovanski jug. Prinesla nam je svoje živo srce, ki s smehljajem zmaga trpkost in govori o silah, ki rasto iz ženskih vrst v očiščenje in pobratimstvo vsega človeštva.

Ruža Lucija Petelinova.

Veliki petek.

Zorana.

V polmračni cerkvi sredi sveč brlečih
počiva zopet v cvetnem grobu Krist...
In kot stoletja množica se klanja
pred Njim, ki ga je križala — zavist...

To moč resnice in idej je svetih,
to je duha veliki, svetli dan!
Prestoli padajo, gube se ljudstva,
a še je svež spomin Njegovih ran...

Gospa Marina.

Anka Nikoličeva.

XV.

(Konec.)

Ljuba sestrična“, je pisala vnovič miss Lilijana, „saj dovolite vendar, da vas kličem za sestrično, draga gospa Marina? Ah, saj niti še ne veste — Da, da, to vam je zamotana stvar z najinim sorodstvom, kajti samo za las je manjkalo, pa bi bili skoro resnični sestrični, da, samo majhna ceremonija je izostala.

Pa dajte, da vam povem vse od kraja. Mnogo bolj sem iznajdljiva kakor vi, Marina, kajti ves roman svojega deda sem razkrila. Čuden roman, skoro bi rekla smešen, zares, samo mogoč pri vas v Evropi, kjer imate tako nerazumljivo komplicirana čustva in zveržene nazore.

Pa naj vam povem najpreje vse lepo po vrsti. Moj ded, vidite, bi imel res vzeti Vašo teto Honorato. Čudno ime to, Marija Honorata, ali ne? Honorata, Honorée — Ali so to običajna imena pri vaš na kmetih?

Pa, da vam povem do kraja. In zares, prav kakor ste mi vi pisali, ga ni bilo takrat k poroki. Zakaj? tega ne veste. Nu, vidite, to vem pa jaz, to sem namreč razkrila. Pravzaprav, če se natančno premisli, ni prišel moj ded takrat k poroki zaradi mene. Ne rečem, da prav direktno zaradi mene ni prišel, ampak ni prišel, zaradi mojega očeta. In to je vendar skoro isto, ali ni?

Pa da že enkrat vse povem do konca. Moj oče, — ne, moj dedek je imel otroka z domačo planšarico. Nezakonskega seveda. To dete je bil moj oče. Zdaj vam je zadeva vendar jasna, ali ni? Dekle je kmalu po porodu umrlo, in detece zdaj ni imelo matere. Tako majhno, sladko, revno detece. Moj dedek je hotel vzeti otroka k sebi, ali naj bi ga morda pustil tujim ljudem, ko je bilo vendar njegovo? In tako strašno majceno. Saj je bilo jedva tri mesece staro. In ded je imel tisto detece rad, strašno rad, saj je bil to njegov majhni fantek. In pomislite le, njegove matere pravzaprav niti rad ni imel, prav nič je ni imel več rad, samo smilila se mu je, ker je morala umreti tako mlada. In ona je imela tudi druge rada, o, skoro vse fante iz vasi. In dedek bi ji otroka ne bil pustil, tudi če bi bila ostala živa, kajti, saj sem vam rekla, da je imela vse polno ljubčkov. Dedek pa je hotel, da bo živel sinček vedno kraj njega, da ga bo dobro vzgojeval on in njegova ljuba Marija Honorata. Ona pa ni hotela. Jaz tega namreč ne razumem. Saj je bila vendar njegova ljuba, njegova prava ljuba, in ona bi mu morala zato vse storiti, ali ne? Saj jo je tako zelo ljubil, vse življenje samo njo. Tako lepo ji je to vse povedal v tistih pismih — o, kako je škoda, da jih ni odposlal. To res ni pametno naredil, da jih ni odposlal, ko jih je že napisal. Saj ni bilo nič zato, da nekatera niso bila spisana do kraja, in da so se druga začela kar v sredi, da so bila zamazana nekatera in druga pomečkana, pa zopet poravnana. O, da sem bila jaz na njegovem mestu, ali da sem jih našla preje, pa bi vse skupaj vtaknila v velik ovoj in poslala Mariji Honorati. Ej, to bi bilo! Gotovo bi se bila pripeljala s prvim parnikom in dedek bi dobil ženo,

Lilian pa babico. Zdaj so pa vsi umrli, in nič, prav nič se ne da več popraviti. Ali ni to strašno žalostno, Marina, povejte, ali ni? O, zakaj vendar vaša teta Honorata tistega otroka ni hotela vzeti, zakaj je vendar bila tako strašno razžaljena! Nu, da je bila razžaljena, to končno še razumem, ampak da detece ni marala, je bilo prav grdo od nje. Mislim, da detece bi bila morala vzeti, čeprav je bila tako razžaljena. Saj detece vendar ni bilo nič krivo in tako ubogo in malo. Saj ona je bila vendar bogata, in tudi dedek je bil imovit. A kaj naj bi, revež, z otrokom čisto sam? In ko je imel Vašo teto res tako resnično rad. Veste, kaj je nekoč zapisal? „Najbolj mi je hudo, da sem se tako zmotil v tebi. Reci vendar, povej, da se nisem zmotil, reci, da si tista blaga, tista mila žena, ki sem jo poznal in ljubil, tista, ki je vsa drugačna kakor druge, tista, ki vse razume in vse odpusti, ki se ne pajdaši z vsakomur, ki noče, da bi jo vsakdo razumel, ki se ne briga za to, kar čenčajo na vasi. Saj to vendar veš, saj predobro veš, da tisto z Mino ni bilo nič, čeprav imam od nje otroka, saj to vendar veš, ti moja ljubica edina.“

O, Marina, da bi meni kdo tako pisal. Takoj ga vzamem za moža. Ampak, jaz si mislim, da takih pisem dandanašnji ne pišejo več. Vsaj pri nas v Ameriki gotovo ne pišejo tako. Čemu pa imamo telefon? „Darling“, zakličemo kratko, „ljubček, ali si še hud?“ In brž se zmenita, kam bosta šla skupaj na lunch. In to je na vsak način mnogo bolj praktično in enostavno. A vendar — jaz bi pa le raje dobivala takšna pisma, kakor jih je napisal moj ded.

Vaša Marija Honorata pa ni zaslužila dedove ljubezni, ne, ni je zaslužila, ker je bila tako zelo brezsrčna. Vidite, nekoč ji je pisal dedek: „Pojdi, si dejala, in tvoje svetle oči so bile vse črne od jeze in zaničevanja, pojdi —“ in še drugod: „Ali res misliš, da se bom vrnil, ne da bi me poklicala nazaj? Res misliš, da bom prosjačil?“ „Nisi prišla, nisi našla zame dobre besede. Ves strt sem, ljubica moja, ves strt in vendar čakam, vedno še čakam. Ali se nisva ljubila, ali se ne ljubiva več?“ „Ne, ni mi žal, da sem ti vse povedal, ni mi žal, da sem te prosil, naj bo otrok zdaj najin. Zmotil sem se. Ti nisi dobra, Marija Honorata.“ „Dobro je, Marija, da si me zapodila, dobro, kajti kako bi bila živela skupaj, če ti ni šla ljubezen nad vse. Dobro je, da si me zapodila. A nikdar več ne bom ljubil žene, nobene razen tebe, Marija —“

Ljuba moja, ali morda res mislite, da dandanašnji še najdete moža, ki bi znal tako ljubiti? Če bi ga našla, bi ga vzela, pa če bi imel tisoč grehov. Ali ni ljubezen, ki izbriše vse?

Pomislite, mesec dni je čakal moj dedek na dobro besedo, mesec dni je čakal na svojo nevesto. Ko je ni bilo, in ni bilo ne pisma, ne besede, je vzel otroka in se odpeljal, da nihče ni vedel kam.

Tako smo prišli v Ameriko.

Tu smo obogateli. Ded je bil trgovec, očka tudi in mama je bila Angležinja. Ampak z očkom in dedom smo vedno slovenski govorili in slovenske znance smo imeli in hodili smo v društveni dom, če so bile tam slavnosti, in denar smo dali za zastavo in za cerkev, in odkar je Jugoslavija, hodimo prvega decembra čestitat na konzulat.

Ce pridem v Evropo, vam prinesem vsa tista dedova pisma s seboj in njegove zapiske, ki sem jih šele zdaj našla v biblioteki. Po pošti bi jih zanič ne poslala, ker bi se bala, da se ne bi izgubila. Od Marije Honorate ni bilo vmes nobene vrstice. Če bi bile, bi vam jih poslala, morda že, da bi jih poslala, če bi ne bile preveč zanimive. Ali dobro hranite njeno sliko? Take stare slike so danes zelo dragocene —

Zelo sem radovedna, kaj mi boste prihodnjič pisali. In veste, na kaj sem še strašno radovedna? Rada bi vedela, kakšni ste vi. Vidite, jaz sem taka-le, zato vam pošiljam svojo sliko. Lasje so malo rdečkasti, po mami, in ne morda pobarvani s hené.

Moj brat pravi, da, če bi bila malo drugačna, bi bila čisto fletna. Vidite, takšen je namreč moj brat. Vedno molči. A kadar govori enkrat resno, potem je prav gotovo šala. In rada bi poznala vašega moža in otroke. In hišo Marije Honorate in vso vašo staro, neumno Evropo. Zato bom prišla prav gotovo. Za danes vas pa samo v mislih objamem. Lilijsana.

Marini je bilo ljubo, da je srečala poštnega sla že na gozdni stezi, koder je zjutraj rada hodila in obirala leskove grme. Tako je mogla čitati pismo sama. Ko ga je zopet zlagala in spravljala v ovoji, je ugotovila, da je vsebina ni nič kaj presenetila. Morda je pričakovala vse kaj več, vse kaj drugačno tragiko. Ne, povest ji ni šla tako do srca kakor njeni ameriški kuzini. Ti ljubi Bog, navaden spor, ljubica s planine in nezakonski otrok, ali je bilo res vredno, da je uničilo vse življenje samotne žene? Kakšna pa je vendar bila v tej življenski igri uloga ljubezni? Prevročja, prešibka, preveč samosvoja, preponosna ali sebična, da je pognala moža onkraj morja in zaklenila ženo samo vase prav do njene samotne smrti.

Zamišljeno je stopala Marina po prisojni stezi, mehanično je njena noga odrivala rjavé listje, med katero je solnce sipalo cekine. Velik mir je bil v naravi to jesensko jutro, le s ceste tam doli je odmevalo drdranje posamnega voza.

Marina se je vrnila v hišo po dvorišču in šla naravnost v svojo sobo. Kakor tolikokrat je zopet vzela v roke molitvenik umrle tete, trdno odločena, da ga odpre. Da je kriva Marija Honorata, da je bila sebična in prevzetna, pravi vnukinja moža, ki jo je ljubil. Ali bi sebična žena, trdosrčna, dneve in dneve in leta živela tiho sama zase, ali bi dneve in leta hodila na samotni hrib in z odprtim molitvenikom v roki zrla v daljavo, in mislila in premišljevala, in se žalostila, in se tako žalostila, da so mislili ljudje, da je ob pamet.

Ko je Marina vstala, da bi stopila z molitvenikom k oknu, se je dotaknila zibelke. Zibelka! Čemu je imela Honorata v hiši zibelko, v kateri ni nikdar počivalo dete. Nad petdeset let, pravi Lipe, ni nihče nočeval tu gori. Zibelka, nikdar ni Marina preje razmišljala o tej drobni posteljici, z ljubeznijo opremljeni, poslikani z rožami, ki rastejo iz src, zibelka pripravljena za otroka ljubljenežnega moža.

Marino je zbolelo srce. Tudi ona je čakala, v vsem se je podala. Zibelka — Ljubezen tu, ljubezen tam in vmes le majhna beseda, ki ni

bila izrečena. In zdaj so vsi umrli, in nič, prav nič se več ne da popraviti, je pisala Lilijana. Marina pa se je zjokala.

Pred hišo se je ustavila kočija. Vzkliki, živo govorjenje je zbudilo Marino iz sanj. Nad vsem je plaval Klopov presunljivi vrišč. Kaj neki imajo —?

In Marina ob oknu je malodane okamenela. Tam doli je stal, s Klopom na eni in s Sestrico na drugi rami, Andro, njen mož. Obraz poln solnca in sreče, mu je bil obrnjen v hišo in oči so iskale po oknih —

Nič ni vedela Marina, kako je prišla po stopnicah.

* * *

Dan je bil živ, poln doživljajev za Klopa, kajti poleg posušenih jurčkov je bilo treba pokazati očetu še marsikaj, in Klop še nikdar ni v taki meri zaslužil svojega imena kakor danes. Tiščal se je očeta, kakor inače mame in niti za kratek hip ni izpustil njegove roke. Tako so hodili po sobah in shrambah in hlevih, tako so obšli vse posestvo. Vodil je dedek in pravil, kakšne jablane bodo posadili v izkopane jame, iz katerih so pobrali usehlo drevje, kam bodo posejali seme za rano zelenjad, kako so preuredili gnojšča in prebelili hleve. Marina je stopala poleg molče in debela Sesterca ji je sedela na roki, ker njeni kratki, samovoljni koraki nikakor niso znali dohajati družbe. Babice ni bilo ž njimi, babica je smuknila v kuhinjo, stikala po omarah za perilom in zapodila Rezo, da je šla ujet piščance. Vmes je stopila na prag, pogledala v solnce in vse gubice na njenem licu so se smejale. Od daleč je udarjal prav do njenih tenkih ušes Androv veseli smeh in Klopovo vriščanje —

Da, da, naj se potvarja današnji mladi svet, naj le hlini mir in brezbriznost. Je pa le vse, kakor je bilo od veke vekov in bo do vekomaj. In zadovoljno si je pogladila predpasnik, utrgala s podivjanega grma nekaj bodljivih centifolij ter se vrnila k delu. Rože bo postavila na mizo. In res, večerja je bila uprav slavnostna.

A ko je Sesterca v maminem naročju tiho zaspala, in ko je Klopova glava, z očmi še vedno na očetu, prilezla prav na rob mize, je stara dama vstala, položila prst na usta, mignila Marini, naj se ne gane, in odnesla otroka.

Moža sta se zatopila v pogovor, Marina je še natočila vina, privla visečo petrolejko, da je jasnejše svetila, in stopila na balkon. Noč je bila polna zvezd, jasno so se videli obrisi daljnih gor, le tam, kjer je tekla Sava, je bil tanek pramenček megle, in meglena krpa, zlato-rožnato pobarvana, je visela nad razsvetljenim Bledom. Marina je sedla, se tesneje zavila v resasto ruto in uživala prijetno sproščenje telesa. To je bila prva mirna minuta današnjega dneva, prvikrat ves dolgi dan je bila za trenotek sama, prvikrat je mogla ubrati svoje misli, odkar je položila Lilijanino pismo k molitveniku tete Honorate, prvikrat je mogla misliti o tem, da je prišel Andro, prvikrat se je mogla vprašati, ali ji je prav tako.

„Marina,“ je dejal zdaj tiho in sedel poleg nje, „Marina, ali —“

„Marina, ali —“ Ona je vstala.

Tisoč čuvstev je bilo v njeni duši, tisoč bojev v srcu. „Marina,“ je ponovil in stopil poleg nje. „Bodi dobra z menoj, Marina.“

Gledala je tiho v zvezdnato nebo in pustila, da ji je položil roko okrog ramen, in pustila, da je legla njena glava na njegove prsi. „Marina, nikdar več.“ — Tedaj mu je z roko na njegovih ustih branila, da bi govoril dalje. „Pusti, duša, da ti povem. Odšli bodo, premeščeni so v Zagreb. Reci, samo reci, da ne misliš, da sem zato prišel. Samo to mi reci, Marina.“ In ko je molčala, je ponovil. „Ne misliš, reci, reci mi vendar, da tega ne misliš, Marina.“

Zmajala je z glavo.

„Duša moja,“ je rekel tiho in jo privel k sebi.

Tako sta stala dolgo in oba sta čutila, da je dobro tako. A oba sta tudi čutila, da ni tako, kakor je bilo nekdanj, in da nikdar več ne bo.

Pomlad je minila.

In zdaj je šla mimo njiju prva nevihta poletja.

Kako bo v bodoče?

Marinino srce je rahlo trepetalo.

In vendar ji je bilo dobro, ker je čutila ob sebi moža, ki ga še vedno ljubi.

* * *

Zunaj je snežilo, tako gosto snežilo, da je bila temna noč vsa svetla od snega. Andrej je bil z doma, Klop in Sesterca sta že davno spala in pravkar je tudi Ruža ugasnila luč.

Na pisalni mizici, na oni z mnogimi predalci in tajno skrinjico, ki jo je Marina še takrat kot dekle iztaknila na Pristavi, je zopet ležala pola papirja in barvi kajmak-smetane in Marinino pero je nizalo urno vrsto za vrstico. Zdaj so bile njene oči resne in nad noskom so se ji zbrale prevdarne gube, zdaj je hušknil nasmešek preko njenih lic, levica si je pogladila čelo, ustne so se ji nabrale kakor v šalo. Ves čas pa ni prestalo njeno pero, dokler ni z vzdihom napisala naslova na ovoji.

Takrat je, kakor v odmev vzdihnili tudi v sosedni sobi, eden izmed otrok se je bil zganil. Mati je prisluhnila in tiho, po prstih odšla do belih posteljic. Mirno, z rdečimi lički sta sanjala njena otroka.

Ko se je vrnila, je zalepila ovojo. „Seveda,“ si je govorila sama, ko je močila znamko, „seveda, za svet bi me izpraševala, prijateljica Ljubica, ali naj se omožiš. Predraga, to moraš vedeti sama. Kdo ti bo dal nakaznico za srečo že kar v naprej? Skuj si jo srečo, pogumno si jo skuj, in če se ti zdrobi, jo skuj iznova, če si deklič od fare. In če si je ne bi skovala prav tako, kakor si jo zasanjala, pa z vedro dušo uživaj to, kar je ostalo. Vedno in povsod ostane nekaj, vedno in povsod se še najde skrito bogastvo, ki je vredno življenja.

Kajti nekoč, ko bode vse umrlo, se ne bo dalo nič, prav nič več popraviti.

Tako je rekla Lilišana.

In, — ali morda nima prav?

Ruža Lucija Petelinova:

Nagovor.

*Kaj hodiš, dečko, ves bolan
po mraku mimo moje hiše?
Čemu gradiš si srečo v san?*

*Poslušala sem v davni zimi
pod oknom svojega božanstva,
vsa temna, tiha, vase skrita,
njegove pesmi topli glas
in vem: omame zlata milost
je samotarju vedno kruta.
Ah, sredi zime in noči
žerjavice v dlani naliva
in duša v mraku poželjiva
izpije si goreči strup.
A ko ugasne zadnja luč,
ne najde doma niti groba
in skozi meglo praznih cest
jo spremlja v novi dan tesnoba.*

*Zato pozabi na moj hram!
Zdaj drugemu živo prepevam
in mrtvo je, kar vzameš sam.*

Odgovor.

*Poj komurkoli, hip je moj,
ko se spominjaš samotarja,
ki odgovarja ti nocoj.*

*Čemu svetuješ, naj pozabim,
kar me pozvalo je v življenje?
Nič več ne veš, kako trpljenje
plodi razum za novo rasti?
Ne boj se, da v brezdelju padem!
O, bodi daleč — jaz te najdem!
Mladost je mojih klicev klic,
mladost vsa krepka, jasnogleda,
in laž so moja lica blede,
resnica: moje vere kri.
Kot v tvoje bitje je vklesan
najgloblje — tvoje želje prvi,
ostane meni večni slaj,
kar te ukradel bom skrivaj.*

*Zato pozabi svoj ukaz!
Zdaj ti zaljubljeno prepevam
in mrtvo je, kar nič ne sme.*

Domači zvonovi najlepše pojo . . .

Manica Komanova.

Trk, trk, trk,“ je potrkljalo v temni noči na okno spalnice Merkuševe Katre.

„Katra, hej! Ali spiš, ali kar tako ležiš in mi nalašč ne odgovoriš?“ Deklica se je vzdramila in takoj spoznala Podakarjevega Jožo, tega nesramnika in obešenjaka, ki vse noči lovi trape po vasi. Da bi se oglašila takemu — niti na misel ji ne pride.

„No, no, Katra! Ali imaš zlepljena usta? Kakor hočeš! Prosil te ne bom. Je drugih dosti. Ej, gledala boš še za slabejšim kot sem jaz. Saj boš itak kmalu „stara devica“. Pa — saj si že. Lahko noč!“

In Joža je kolovratil drugam, ali pa spat, kdove . . .

Katra pa je potem bdela še dolgo v noč. Premišljala je besede nadležnega vasovalca. Sicer ji ni mar, kaj žlobudra „zijalo zijalasto“, a kljub temu ji je bilo tisto o stari devici nekam neprijetno. Saj bo šele čez štiri leta priromala do tretjega križa, toda — čas hiti in če se ji ne nudi kmalu primerna prilika, se zna uresničiti Joževo gobeždanje. Pa zdaj še gre, ko gospodarijo oče. A pride čas, ko bo prevzel domačijo brat in privedel novo gospodinjo. Ona bo pa odveč, res stara devica . . .

V takem otožnem razmišljanju se je spomnila na Jurjevčevo Lenko, posestnice male kmetije, ki je pred leti odšla v Ameriko. S posestvom, ki ga je Lenka dobila po svojem očetu, je prevzela tudi precej dolga, in to je je napotilo, da se je poučila za srečo daleč na tuje. Sedaj pa je — o tem je Katra poučena prav dobro — Lenka tam v Ameriki prav srečno poročena, ima vsega v izobilju in dolg na hišici je že davno plačan.

V Katri je dozorel sklep.

„Kar Lenki pišem. Naslov imam. Vse ji potožim. Oče mi bodo dali za vozni listek. Če ne gre drugače, naj pa odtrgajo od dote. Lenka mi bo preskrbela primerno službo in potem, eh — saj sem čula že nešteto-krat, da v Ameriki vsako pošteno dekle lahko dobi moža. Da, Lenki pišem!“

Čudovito potolažena je Katra sladko zaspala . . .

V nedeljo popoldne pa se je zaprla v svojo spalnico in pisala Lenki dolgo pismo. Bila je odkritosrčna kakor na izpovedi. Niti o vasovalcu Joži ni marala zamolčati.

Nato pa so se začeli zanjo dnevi upanja in pričakovanja. Seveda, ko bi bila Katra vestno zasledovala časopisne vesti, bi bila gotovo vedela, da je zadnja leta izseljevanje v Ameriko nemogoče . . .

Minil je mesec in potem še štirinajst dni, ko je vaški pismonoša prinesel Katri pismo. Po poštnem pečatu in znamkah je uganila takoj, da je prijadralo „čez lužo“. Vsa oveseljena in nekam prijetno vznemirjena je stisnila možakarju par dinarjev in stekla s pismom gor na hlev, da ga nemoteno prebere.

Ali dekle je bilo razočarano. Lenka je sicer pisala prav prijazno in ljubeznivo, toda vsebina pisma niti zdaleka ni bila taka, kakor jo je pričakovala Katra.

„Tukaj že davno ni več tako prijetno, kakor si predstavljate tam doma,“ se je glasilo pismo. „Samo v našem mestu je na tisoče brezposelnih in tukajšnje oblasti se resno vprašujejo kam z njimi. Le ostani doma in veruj mi, da je to zate najbolje! Toliko moraš biti tudi pametna, da na take hlastače, kot je Joža, ne boš polagala nikake važnosti. Saj si še mlada in ženin že pride o pravem času. Sicer pa možitev ni višek sreče, vsaj v mnogih slučajih ne. Res je, da imam jaz dobrega moža in tudi to je resnica, da sva plačala dolgove in si še kaj prihranila. Sva se pa pri tem tudi toliko mučila in toliko pregarala, da niti psu ne privoščim takega trpljenja. Zadnja tri leta nama je precej boljše, a vendar ne misliiva ostati tu. Tujina ostane le tujina. Še ptiču se zahoče tja, kjer se izvali. Če bo šlo vse po sreči, se vrnem o Veliki noči z možem in otrokom za stalno domov. Potem bomo skupaj. Vedi, Katra, rodna gruda je še najboljša in domači zvonovi še vedno najlepše pojo!“

Katri je klonila glava. Torej potrpeti in čakati. Ni drugače. A vendar se ji je zdelo Lenkino pismo tako lepo pisano, da ji je postajalo mehko krog srca.

„Kako ljubeče omenja o domači grudi in o zvonovih... O, Lenka, ta zna!“

Dnevi v vasi so potekali monotono, brez posebnih dogodkov. V deželo je prijetno silila pomlad.

Na Veliko noč je Lenka uresničila svoje obečanje in se z družinico vrnila domov. Zapuščeni dom je namah dobil drugo, vse prenovljeno lice. Hiša, hlev, polje in travnik, vse je pričalo, da so tu ljudje pridnih rok in polni ljubezni do rodne zemlje.

Katra je oživela kar nekam nanovo, odkar se je vrnila njena prijateljica, ki je vedela toliko povedati o onem tujem svetu, ki ima sicer mnogo zanimivosti, prav malo pa resničnih dobrot. In tako se je polagoma začela dozdevali tudi Katri domača vasica vedno lepša.

Leto po Lenkini vrnitvi pa je napočil za Katro velik dogodek. Zasnubil jo je Martinčev Tone, sosed in posestnik srednje kmetije. Katri je bilo prav, tudi njenemu očetu je bilo po volji, in ker je dala pritrdilno besedo tudi Lenka, ni bilo kar nič zadržkov. Mesec kasneje se je vršila v farni cerkvi poroka, kateri sta prisostvovala tudi Lenka in njen moz. Po končanem cerkvenem opravilu so se podali na ženinov dom in posedli okrog mize. Tedaj je Lenka dregnila nevesto:

„Danes si se pa rešila stare device, kaj?“

Srečna nevesta je zardela do las in rekla v zadregi:

„Lenka, oprosti moji nespameti! Res ne vem, kaj mi je bilo tedaj, ko sem ti pisala tako obupno pismo in silila v tujino.“

„Pa jaz vem, Katra. To so tisti napačni predsodki, ki bodo spričo sedanjih novih razmer popolnoma izginili. Ženska postaja samostojna in se je začela preživljati sama. Vse one pa, ki si z raznimi samostojninu poklici služijo kruh, pač ne smatrajo možitve za neobhodno potrebno zadevščino. In kakor nikomur ne pride na um, da bi se spodtikal nad starim samostojnim samcem, prav tako more „staro devico“ izustiti le še kak Podakarjev Joža. Pametno dekle seveda ne bo dalo nič na take opazke. In tudi ti, ljuba moja, misliš danes vse bolj modro, to vem.“

„O, le oštej me, le! Zaslužila sem. A rada te imam vendar in prav danes mi je že tolikrat prišlo na misel tisto, ko si pisala, da domači zvonovi najlepše pojo.“

„O — verjamem, verjamem“, je vzkliknila Lenka in poredno pomežiknila navzočim. „Domači zvonovi pojo vedno lepo, najlepše pa donijo seveda tedaj, ko vabijo k poroki.“

Vsa družbica je bušila v glasen smeh.

V sobo je posijalo toplo pomladansko solnce. Okrog domov pa je za-dehtelo po probujeni rodni zemlji, ki je čakala pridnih rok.

Dostojevskij - žena v njegovem romanu.

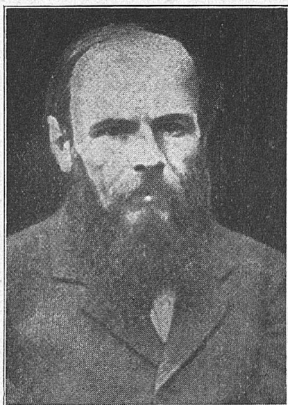
Angela Vodetova.

Letos je minilo petdeset let, odkar je umrl Dostojevskij (9. febr. 1881). Vendar vzbujajo njegova dela zanimanje in občudovanje današnjega čitatelja morda v večji meri kakor njegove sodobnike, saj se danes takorekoč pred našimi očmi izpolnjujejo pisateljeve proroške besede o svetovnih katastrofah: o svetovni vojni in socialni revoluciji, ki jo napoveduje v svoji knjigi „Dnevnik pisatelja“. Dostojevskij je eden največjih svetovnih pisateljev in je zlasti v posebnosti in zmožnosti razmotrivanja najglobljih globin človeške duše nedosegljiv. Osebe v njegovih delih so tako realistično opisane, kakor bi bile vse vzete iz živega življenja, in ko čitaš o njih, čutiš njih neposredno bližino.

Od vseh, zlasti v psihološkem opazovanju nedosežnih del, sta posebno dva romana, ki sta me kot žensko nepopisno prevzela in zapustila v meni neizbrisen dojam: „Idijot“ in „Zločin in kazen“. Tu prikazuje Dostojevskij ženo s povsem drugačnega vidika kot drugi pisatelji in meri njena dejanja s čisto drugim merilom kot njegovi sodobniki, a tudi kot današnja družba.

V „Idijotu“ je glavni junak knez Miškin, duševen slabič, epileptik. Je razmišljen, konfuzen, razsiplje premoženje, ima odprte roke za vsakega, za druge ne žrtvuje samo denarja, temveč tudi čas in vse svoje sile. On je eden izmed redkih, ki pozabljajo nase. A kljub vsem tem, za zdrav (povprečen) razum negativnim svojstvom, ga prikaže Dostojevskij kot pozitiven tip, kajti česar ne pojmi z razumom, doume s srcem. S srcem spozna ta naivni slabič človeka veliko bolje kot vsi razumni in duševno razviti ljudje okoli njega. S svojo srčno dobroto in prostodušnostjo razoroži največjega cinika; ž njo osvoji tudi ženske (Nastazjo Filipovno in Aglajo), dasi je vsled svoje boleznii spolno nerazvit in nima na sebi nič zamamljivega v običajnem zmislu.

V središču romana je poleg kneza Miškina Nastazja Filipovna, v kateri vidijo vsi samo priležnico bogatega pustolovca Tockega, ne oziraje se na to, da je Tockij izrabil njeno osirotelost ter jo kot dvanajstletno deklco pustil odgojiti z namenom, da bo služila, ko doraste, njegovi pohoti. Nastazja živi na idilični pristavi njegovega posestva, kjer jo grofovsko vzdržuje. Ko pa zve, da se ženi Tockij v Petrogradu z drugo, „njegovemu stanu primerno“, pride za njim. Dodobra doume svoj položaj in zasovraži svojega „dobrotnika“ iz dna duše. Tockij se hoče zasigurati pred škandalom, zato išče najprej ženina za njo. Na svoj rojstni dan se ima Nastazja odločiti za Ganjo, ki ga je Tockij kupil za 75.000 rubljev. Tedaj se pojavi Rogožin, strasten, elementaren človek, ki obožuje Nastazjo do blaznosti. Vendar jo tudi on smatra za to, za kar jo smatrajo ostali, kljub temu da zasluti v njej lastnosti superiorne ženske. Ponuja ji za njeno ljubezen denar — kakor drugi. Tu stopi na pozorišče knez Miškin, ki skoroda ne pojmuje družabnih predsodkov aristokracije, ki edini zre na Nastjo Filipovno kot človek na človeka. Njen obraz vzbudi v njem

takoj nedoločen dojm sočutja. Zdi se mu, da izraža brezmejen ponos in brezmejen prezir, obenem pa nekaj zaupnega in izredno preprostega. Svojevrstna lepota bledega, upadlega lica in temnih, žgočih oči osvoji kneza in ko ta vidi, kako se pogajajo za njo, spozna mahoma vso tragiko njenega življenja, spozna, da eksaltirani izbruhi žaljivk, ki jih meče v obraz svojemu zapeljivcu in njegovemu spremstvu, skušajo samo udušiti vzroke njene na smrt ranjene duše. Preprosto, a spoštljivo ji ponudi zakonsko zvezo: „Smatral bom, da vi meni izkažete čast, ne jaz vam. Jaz nisem nič, vi ste pa trpeli in izšli iz takega zla čisti, in to pomeni dosti. Jaz vas ljubim. Nikomur ne dovolim, da bi vas žalil.“

A tudi Nastazja Filipovna pogodi z ženski lastnim intuitivnim razumom, da gleda knez na njo z drugačnimi očmi kot drugi, da se vobče bistveno razlikuje od ostale družbe, ki ji pripada: „V njega prvega v vsem svojem življenju sem verovala kot v človeka, ki mi je v resnici vdan.“

Vsa plemenitost in globina njene ljubezni se kaže v njeni odgovedi; dasi ljubi kneza Miškina nad vse, se vendar odreče zvezi z njim, ker se boji, da bi ga zakon z njo ne „onečastil in uničil“. Privoli v ponudbo Rogožina, ki ga prezira, od njega zbeži nazaj h knezu. V strašnem duševnem deliriju koleba med njim in med Rogožinom. Dvakrat zbeži Miškinu izpred oltarja, ker noče sprejeti njegove žrtve. V svoji nesebični ljubezni roti v pislih Aglajo Jevančino, naj osreči kneza, ker domneva ali spozna, da sta ustvarjena drug za drugega. Nastazja se vrže naposled v naročje Rogožinu, dasi sluti, da gre v sigurno smrt. Strašna slutnja se uresniči, Rogožin jo kljub ali vsled svoje strastne ljubezni umori v poročni noči. Psihološko moremo tragedijo tega umora tolmačiti z dveh vidikov: predvsem se Rogožin boji, da ga ne bi Nastazja Filipovna v svoji bolešno stopnjevani vihravosti znova zapustila; a tudi če bi živel z njim, se ne bi mogel Rogožin nikdar otresti sramotnega občutka, da ji ni nič, da ne bo nikdar osvojil njene duše.

V „Zločinu in kazni“ postane glavni junak Razkolnikov zločinec na podlagi svoje teorije, po kateri ni neobičajni človek pravico sam pred seboj, da dovoli svoji vesti prekoračenje zaprek, če zahteva to njegov cilj, ki je včasih blagosen za vse človeštvo: „Ako je takemu človeku v dosegu njegovega smotra treba, da stopi naprej preko trupla ali preko krvi, potem si sme po mojem mnenju v svoji duši in v svoji vesti dovoliti, da prekorači truplo in prekorači kri; seveda pride pri tem v poštev tudi njegova ideja.“ Ta misel — ki seveda ni nova — se vsidra v glavi dijaka Razkolnikova spričo strašne bede, vsled katere mora opustiti študij na univerzi. Da bi prišel do denarja, umori skopuhinjo, kateri je nosil v sili zastavljat razne predmete. Dasi je prepričan o upravičenosti svojega dejanja — „ker je ubil samo uš“ — mu vendar odpovedo živci in se naposled sam javi oblasti. Obsodijo ga na 7 let prisilnega dela v Sibiriji.

To je okvir tega, psihološko morda najglobljega dela. V tem okviru ima važno vlogo tudi „prostitutka“ Sonja. Mlado, plaho dekletce, še skoraj otroka poročeno na cesto beda družine: oče pijanec brez dela, jetična mačeha s tremi nedoraslimi otroki brez sredstev za življenje. Sonja zna šivati, a ji še tistega dela, ki ga poredkoma dobi, ljudje ne plačujejo. Na prigovarjanje mačeha se vda v zlo usodo. Ko pride prvi večer domov, položi denar na mizo, ne spregovori besede, temveč leže na posteljo z obrazom proti steni. „Samo to se je videlo, kako so ji trepetala pleča in ves život.“ Razkolnikov se vsled naključja spozna z njenim očetom, ob katerega smrti spozna tudi Sonjo. Ko nosi Razkolnikov svoj zločin s seboj, mu postane zaupnica preprosta, nevedna Sonja. Ravno njega, ki ima tako obteženo vest, nekaj vleče k njeni verni, vdani, čisti duši. On vidi, da se je dotika vse to blato le na zunaj, da v njeno srce ni prodrla niti senca pokvarjenosti. Njemu, brezvercu, čita sveto pismo, ob njegovih dvomih vzplamtevaajo njene krotke, sinje oči ter so polne silnega

in odločnega čuvstva, ki vzbudi v njem nov, globok dojem. Ona ne razume njegove nedoločne govorice, samo to razume, da je strašno, brezkončno nesrečen; ko ji jasno pove, da je morilec, je ne odbije od sebe, temveč pojači njeno ljubezen novo čuvstvo: usmiljenje. Ko Razkolnikov vidi, s koliko ljubeznijo se ga oklepa, mu postane mučno od te velike ljubezni. Nenadoma začuti, da je zdaj še mnogo nesrečnejši, kot je bil prej. Njegova razdvojena, izmučena duša pač išče olajšave, toda ljubezni še dolgo ni bila zmožna. A Sonja ne zahteva ljubezni; ona samo ve, da jo on potrebuje, zato ji je jasno, kaj ima storiti. Od daleč ga spremlja na njegovi najtežji poti: ko se gre javit policiji. Ko jo Razkolnikov zagleda, se jasno zave, da je Sonja zdaj njegova družica na veke in da pojde z njim tudi na konec sveta. Res gre zadovoljno z njim v Sibirijo, kjer ga obiskuje in skrbi zanj, dasi je on vedno mrk in neprijazen napram njej. A po več mesecih ga končno njena vztrajna, nespremenjena požrtvovalna ljubezen vendar le omehča: razjoe se pri njenih nogah. V njenih očeh se zasveti breznejna sreča, ko začuti, da je „vendar že napočil tisti hip.“

Ko čitatelj sledi po prepadih in strminah, koder ga vodi pisatelj, se mu polagoma odpira nov način gledanja ljudi in razumevanja vzročne zveze dogodkov in pojavov. Nastazja Filipovna in Sonja sta po pravilih družabne morale „padli“ ženski, zaznamovani s sramotnim, neizbrisnim žigom. A vendar ravno njima prisodi Dostojevskij vodilno vlogo v usodi svojih junakov. Ko odkriva dejanja in nagibe dejanj teh žen, nam odpira pogled v globino njune duševnosti, ter nas z nedosežno bistrovidnostjo in logiko smelo in sigurno privede do spoznanja, kako ničev je za resnično vrednost človeka zunanji položaj in videz, kako često napravijo okoliščine, povzročene od krivičnih razmer in lažne morale (često takozvane dvojne morale), na videz malovredno bitje iz človeka, ki skriva v sebi najplemenitejšo dušo.

Dostojevski niti z eno potezo ne kaže tendence, da bi hotel poveličevati žensko, ki jo je „dostojna družba“ izobčila, temveč slika Nastazjo Filipovno realistično kot človeka, katerega dejanja očitujejo dobre in slabe lastnosti. Dočim je Nastazja tip duševno komplicirane, inteligentne, izobražene žene, je Sonja povsem drugačna, dasi so obe prisilile okoliščine v način življenja, ki je bil do skrajnosti protiven njuni duševnosti. Ravno vsled svoje inteligence spozna Nastazja Filipovna vso sramotnost svojega položaja, vso strašno krivico, ki ji jo je prizadejala človeška podlost in pohota, in to spoznanje povzroči v njeni duši strašno opustošenje. V njej se bori spoznanje njene manjvrednosti z ljubeznijo, hrepenenje z odpovedjo in to ji utemnuje um, povzroča trenutke blaznosti.

Usoda Sonje je navidežno še bolj poniževalna kot Nastazjina. Toda Sonjo dviga zavest, da se žrtvuje za ljubljena bitja. Za nje vzame trpljenje nase in to ji daje moč, četudi mora pomeniti to življenje zanj strašno trpljenje: ko ji Razkolnikov izreče domnevo, da bo z njeno sestro Poljico istotako kot z njo, vzklikne Sonja obupno, kakor bi jo nenadoma nekdo sunil z nožem: „Ne, ne, to ne more biti! Bog ne more dopustiti tolikšne groze!“ — Ko jo obdolže tatvine, jo njena mačeha opiše takole: „Vi niti ne veste, kakšno je srce tega dekleta! Ona da bi kradla, ona! Slekla bi svoje zadnje krilo, prodala ga in obdarovala druge, četudi bi morala sama bosa hoditi. Celo rumeni listek (prostitutke) je vzela zato, ker so moji otroci poginjali od gladi; sebe je prodala za nas!“ V Sibiriji vpliva kakor dobri duh na kaznjence: „vsi so snemali čepice in jo pozdravljali: Ti dobra Zofija Semenovna, mamica ti paša nežna in bolehal! Tako so govorili sirovi in odurni jetniki temu malemu in slabotnemu bitju... Ljubili so celo njeno hojo. V boleznih so jo prosili, naj jim svetuje.“ Samo s svojo vztrajno dobroto in milino vzbudi v Razkolnikovem zakrknjenem srcu ljubezen, ki ga vodi k vstajenju novega življenja, „kajti eno srce je vsebovalo brez števila življenjskih virov za drugo srce.“

Josipina Lausche-Welf in Marija Udovič.

Pavla Lovšetova.

(Iz zapiskov „S pesmijo po Ameriki“.)

Božič se bliža. Tudi tu v Clevelandu skrbe za reveže z raznimi dobrotelnimi prireditvami. Na široki St. Clairski aveniiji je mnogo širokogrudnih naših trgovcev, ki so se zmenili z ženskim dobrotelnim klubom, da bodo napravili zabavo z dramskimi in koncertnimi točkami, ter s tem izdatnejše podpri božičnico siromakov. Saj je vaudeville tu najpriljubljenejši zabavišče, malo tega, malo onega, pa so nazadnje vsi zadovoljni.

Igrali in peli smo včeraj zvečer pri nabito polni dvorani, blagajniku in revežem v veliko veselje. Pa tudi na odru in za odrom je bilo živahno, skupina sodelujočih se je sukala po garderobah in na odru s sigurnostjo poklicnih igralcev. Ti ljudje menda ne poznajo treme ali afektiranega zvijanja, predno jih potisnejo na oder. Vsak nastopi naravno in s priprostim izrazom v očeh: „Kolikor znam in zmorem, toliko

bom nudil!“ In na ta način lepo uspeva dobra stvar, ker je med njimi dosti takih, ki zmorejo čez diletantsko mero.

Mene je ta večer najbolj zanimal nastop najpopularnejših slovenskih pevk Amerike: Josipine Lausche-Welfove in Marije Udovičeve. Toliko sem čula o njih od prve ure, ko sem stopila na ameriška tla! Že v New Yorku so me spraševali rojaki, če si nisva z Josie v sorodu. Pozneje sem v vsaki slov. hiši nalletela na gramofonske posnetke naših lepih narodnih pesmi, ki sta jih ti pevki razširili po celi Ameriki, in zadnje leto poslušala njuna glasova tudi stara domovina, kjer pridno vrte Columbia plošče v ljubljanskem radiu in po slovenskih domovih. Seznam njunih plošč je tako obširen, da človek ostrmi; morda ga presega kak Carusov katalog, slovenski pa prav gotovo nobeden. To je najboljši dokaz, kako naši rojaki ljubijo narodno pesem in kako podjetni so naši ondotni trgovci, ki v tujini lahko od tovarnarja zahtevajo za svoj denar svoje blago in si ne dajo usiljevati samo tuje umetnosti. V domovini pa imamo od naših pevcev-prvakov (n. pr. Rijavca, Betetta, Šimenca itd.) komaj po par plošč, da o umetnikih manjšega kalibra niti ne govorim. „To-le sta pa naši domači primadoni: Mary in Josie“ — ju šegavo predstavi in že smo vsi štirje v smehu. A le par hipov, ker igra se bliža koncu, treba bo „iz daljave“ slišati „Sveto noč“ in dr. Vilko že kliče svojo četo, miga Josie

in Mary, da prideta pomagat, potisne mlajšemu bratu violino pod brado, sam pa pograbi harmoniko, da bodo akordi še veličastnejši.

Vse dela, vse pomaga, kot mravlje so pridni.

Ob pavzi sta Josie in Mary že zopet pri meni.

„Kaj bosta peli?“ ju vprašam.

„Ne vejm še,“ mi odgovori v svoji mehki dolenjščini Josie. Kar bo brat dirigiral v orkestru, to bova peli.“

Seveda, kjer je bogata zaloga, se že kaj izbere, nič skrbi!

Nikoli še nisem srečala pevk, ki bi me bile tako pevsko-kolegijalno vzljubile že v prvem hipu kot ti dve. Zgovorna, drobna Josie, s svojim čistim, srebrnim sopranom, in resna, čuteča Mary, z žametnobožajočim altom: kako idealno združenje!

Po koncertu sem morala z njima na dom, da sta me predstavili svoji rodbini in znanec. V bližini Narodnega doma je Lauschetova domačija, v skupini prvih, najstarejših slovenskih domov na St. Clairski aveniji, v takozvani Ribnici. (Povedali so mi, da je tam okoli naseljenih največ rojakov, ki so doma od ribniške okolice, zato so ta del Clevelanda tako prekrstili.)

Josie, ki je poročena z nekim Amerikancem — živinozdravnikom — na drugem koncu mesta, hodi še vedno najraje k mami nazaj, in kadar reče: „grem domov“, takrat je treba razumeti, da gre v svojo ljubo rojstno hišo, tja, kjer ji je med vednim prepevanjem tekla mladostna doba.

Mary, ki stanuje sicer daleč v Newburghu pri svoji sestri, se čuti najbolj doma tam, kjer se poje, in ker pri Lauschetovih mnogo pojó, je tu njen drugi, prijetni dom. Ona je rojena na Notranjskem, odkoder so jo 4-letnega otroka prepeljali v novo domovino. Obe z Josie sta obiskovali samo angleške šole, zato jima je hudo, da slovenščino boljše govorita kot pišeta. Vendar se z občudovanja vredno vnemo trudita ostati Slovenki ne samo po rojstvu, temveč tudi po duševnosti. Kaj se to pravi sredi silnega vpliva tujine, obdani od ogromne angleško-ameriške mentalitete, to ve le oni, ki je kdaj opazoval kulturno životarjenje malih narodčev po vlemestih. Da je naš slovenski narod v Ameriki še tako številno zastopan in uvaževan, je velika zasluga onih starejših naseljencev, ki so ustanavljali društva, kjer so se v domači besedi porazgovorili in poveselili, sebi v radost, a mnogokrat tudi bednejšim v blagor. Zlasti pevsko nadarjeni rojaki so bili živa družabna vez našega Slovenstva. In gospa Lauschetova je tip take narodno-kulturne delavke. Kot 6-letno dekle je prišla pred več kot 40 leti v Ameriko. Med neumornim delom in trpljenjem — zgodaj je obvdovela — je vzorno vzgojila svojo številno družino. Pela jim je pesmice, ki jih je prinesla s seboj z dolenjskih livad in gozdov, iz domovine našega Trubarja, Levstika, Stritarja... Vse bogastvo svoje revne domovine je odnesla s pesmijo v svojem srcu. In ta zaklad je vrnila z bogatimi obrestmi: s hčerko-pevko, sinom-pianistom in njihovo prijateljico je poslala v ameriški svet že nešleto naših bisernih pesmi, ki jih ne pejejo le v uteho in razvedrilo naših rojakov, temveč tudi v počast Slovenije, za katero tujci izvedo dostikrat šele, ko čujejo njene bogate napeve.

Živahna gospa je sprejela številno družbo, ki je kar preplavila sobe, z materalinsko domačnostjo in v hipu mi je bilo jasno, da je pesem te energične žene morala stoterokrat odjekniti v srcih njenih otrok. Saj tu se je odigravala pesem življenja; vsa tisočkrat občutena in zaznamovana s krstom trpljenja. Josie se zdrzne, ko se spomni svojih dekliskih let: „Oh, oče je umrl, ko nas je ostalo šest nepreskrbljenih. Hude čase smo imeli v družini, a peli smo vedno, tudi v žalosti, da smo priklicali s tem zadovoljnost v hišo. Če nam je kaka pesem posebno ugajala, a je imela premalo teksta, da bi jo lahko ponavljali, smo poklicali na pomoč strica, maminega brata, ki je imel izreden spomin za verze. Ako ni šlo drugače, jih je kar sam sfabriciral tako, da se je podalo k tistemu, kar smo že znali. — Ko je prišla na pomoč še Mary s svo-

jim izdatnim altom, smo dostikrat res lahko napravili prave domače koncerte. Začelo se je vabljenje na vse strani.“ — „no in danes ni priredilve, kjer bi mogli brez vaju kaj napraviti“, doda vljuden častilec njenega petja.

Mary je redkobesednejša, posebno o sebi ne govori rada. A kadar zapoje katerega svojih melanholičnih solospjevov, takrat pove mnogo, mnogo. — Njena bogata duša se oklepa čustev veselja, trpljenja, ljubezni in tuge, jih varno zaklepa v tajne globine in prežete z njeno osebno milobo vrača svetu v nežni pevski besedi. — Mary je srečen življenski filozof: vse razume in vse odpušča. Težave življenja sprejema s stoičnim mirom, prepričana, da vsako gorje enkrat konča. Njena največja žalost je ta, da se ne more posvetiti samo petju. Zlasti odkar študirata z Josie solopetelje, je to hrepenenje postalo najintenzivnejša želja. In obe blagrujeta nas Evropke, ker mislita, da je v Evropi mnogo lažje postati poklicna pevka kot v Ameriki. Postati že, toda o s t a t i — zato je treba več kot samo pevskega talenta. — — —

Naši domači koncerti postajajo vedno pogostejši. Zdi se, da smo potrebne druga drugi. Onidve znata mnogo pesmi, duetov i. t. d., ki jih v Evropi ne poznamo, v moji pevski zalogi je zopet marsikaj, kar je njima novo. Za zabelo pa skupno posečamo koncerte svetlskih umetnikov, ki v svojih programih združujejo Evropo in Ameriko.

Mary je vesten arhivar. Kar je izvajala včeraj slavna Rosa Ponselle, to mi je že danes prinesla, da naštudiram za ljubljanski koncert. Kajti njo zanima, če se bo tudi Ljubljancanom dopadel tak program.

Ona skrbi za Slovence to in onstran Oceana...

Josie pa zbira novo zalogo narodnih pesmi, kajti Columbia podjetje ju zopet vabi in treba bo še nekajkrat napraviti pot v New York. Dokler bo v Ameriki le par Slovencev, tako dolgo bo morala živeti tam tudi naša pesem. In da ji je usojeno še dolgo in lepo življenje, zato jamčita prijateljici Josie in Mary.

„Kakšnega moža si želi sodobna žena.“*)

3.

Mož velikanov se nam hoče...

Sprožili ste naravnost pereče vprašanje, gospa urednica, ko ste razpisali (pod vtišom toštvarnih predavanj na Ljudski univerzi v Mariboru) anketo pod naslovom: Kakšnega moža si želi sodobna žena? Danes, ko se majó temelji dosedanjih odnošajev med možem in ženo in se očita moderni ženi odtujevanje možu kot soprogu in družinskemu poglavarju, bi bilo res prezanimivo slišati, kakšen je neki moški ideal sedanje žene, kako si zamišlja svoje razmerje do njega? Zeleti bi bilo, da bi dobili čim več iskrenih odgovorov, da si bomo mogoče ustvariti vsaj približno pravilno sliko o sedanjih ženskih težnjah glede zakonskega druga. Razjasnitvi-tega važnega in perečega vprašanja naj služijo tudi naslednje vrstice.

Čuvstvo — da zaenkrat izključimo umske razloge — ki veže ženo na zakonskega druga, nikakor ni enotno, marveč raznovrstno, nekaj kompleks čustev. Ob medsebojnem spoznanju, ob vžigu simpatij (ljubezni) prevladuje pač spolni čut. Potem se pa v ženi ta čut zelo pomeša z materinskim in sestrskim čuvstvom; skrb za možovo udobnost, za njegovo zunanost in hrano, negovanje v bolezní, pa tudi „vzgajanje“ — vse to je za ženo notranja potreba in njena sreča. Iz tega je umljivo, da ljubijo povprečne žene pri svojih možeh ravno njihovo otroškost, paglavost, nerodnost, brezpomčnost v praktičnem

*) Odziv na vabilo v 2. Stev. „Ž. Sv.“

življenju, ker jim to daje priliko, da se nasproti možu materinsko udeležiti. V tem zmislu so n. pr. izzveneli vsi odgovori ankete, ki jo je pod naslovom: „Zakaj ljubim svojega moža?“ nedavno razpisal neki berlinski mesečnik, ki se obrača na široke meščanske kroge. Zelo verjetno je, da bi se glasili odgovori iz delavskih in kmetijskih slojev manj soglasno v tem zmislu, vendar je pa le resnica, da pri ženski tudi v ljubezni do moža večinoma prevladuje materinsko čustvo. (Samo mimogrede bodi rečeno, da to naravno dejstvo zelo tehtno zavrača zahtevo po moškem prvenstvu, moškem glavarstvu, v zakonu — s čimer pa nikakor ne mislim delati propagande za matriarhat, ki istotako ne spada več v okvir nove kulturne dobe.)

Bilo bi pa napačno misliti, da je sedanja žena izgubila zmisel za resnično moškost, za moževo junaško veličino, ki so se ji v dekelski ponižnosti klavnjali prejšnji ženski rodovi. Nasprotno mislim, da se ne motim, ako pravim, da si ravno močne, vsestransko samostojne ženske osebnosti žele za zakonsko zvezo celih mož, orjaških značajev. Pred očmi mi lebde moški liki, kakor jih srečujemo v nordijskih literaturi. Za primer navajam iz O. E. Rölvaagove knjige: „Periari molči“:

„Per Hansen se je vrnil kasno naslednje popoldne in ni mogel žene in fantov dovolj prehvaliti, kako pridno so se sukali, ko njega ni bilo doma. Beret je bila čisto zmedena od tega. In sedaj je bilo ono zopet nad njim, ono, pred čimer se je moralo vse drugo umakniti: na zunaj ga je bila sama šala in nora objest, a zadaj je stala resnoba, tako močna, da je zatrepetala, če se je je le rahlo doteknila.“

Da, žena hoče trepetati pred možem, toda ne pred njegovimi okovanimi škornji ali njegovo pestjo, marveč pred njegovo notranjo veličino. Ali hočete vedeti, kako tak duševni velikan ravna s svojo ženo?

„Še tisti večer je začel Per Hansen graditi hišo.

„Nak vendar, Per Hansen, daj, vsaj malo si počij,“ je prosila Beret, „bodi vendar pameten!“

„I kajpak, da bom sedaj počival — to ravno hočem! — Pojdi sedaj z menoj, ne moreš si misliti, kako bo to kratkočasno — nova hiša na lastnih tleh! Toda ne, da bi morala tudi ti delati! Ampak zraven moraš biti, gledati, kako raste kraljevi dvorec iz tal.“

In naslednje jutro, ko hoče ob prvem svitu vstati in iti zopet na delo, pa se vda ljubeznivemu in skrbnemu prigovarjanju žene, naj se vendar vsaj malo štedi in še nekoliko poleži, saj je vendarle tudi le človek — premišljuje Per Hansen:

„Beret mi je pač dobra, samo tega ne ve, koliko je na mojih ramah — načrti, ki jih moram skušati namah izvršiti! — Da, Beret! Ne verjamem, da bi ji bila katera na svetu par; kako se je oba zadnja dneva požurila z gospodinjskim delom! Potem je prišla k nam na njivo, vodeč malo za roko, pustila otroka v travi, da se je igral, sama pa pomagala nam možakom in opravila celo delo, prav kakor moški. In vse samo zato, da bi mene razbremenila — zdaj pa bdi tu in pazi name! Izredno vrla in krasna ženska, v resnici, in čudno bistroumen in dober človek, s katerim se da natančno tako občeovati kakor z najboljšim tovarišem.“

Pa kaj še? Le pazite:

„Komaj se je daniło, je Per Hansen že napravil ogenj na ognjišču in obesil nadenj kotlič za kavo. Žena je bila zburjena. Velel ji je, naj še poleži. Ona pa je molče vstala, se oblekla in mu pripravila zajutrek.“

In slednjič je vedela Beret:

„Izmed vseh žena je samo ona posedovala njegovo srce. Ta zavest je bila sladkost njenega življenja. — Kaj ji je bilo mar vse drugo! Nič ni odtehtalo tega enega! — Ona, vedela je, je bila zanj kraljeva hči!“

(Vsi citati so iz gori omenjene knjige.)

Ali ni to vzorno, srečno razmerje med močnim možem in močno ženo v sveto-pisemskem zmislu?

Sicer pa — čemu hoditi po zglede tako daleč med Nordijce in na ameriške prerije, ko jih imamo dosti bliže! Zadostuje eno samo ime, ob katerem bo vsaka pristna ženska duša vztrepetala v občudovanju in hvaležnosti: Ma-sa-ry-k. Državnik — učenjak — modrec, ki se njegovi osebnosti klanja ves svet, ki se pa sam v iskrenem spoštovanju klanja svoji ženi in ženi vobče. — Pa še bliže imamo zgled: gospodarja na Visokem.

Zares ne vem, kako bi si mogla kaka ženska — če ima sploh čas izbirati in je ljubezen ni zalotila nepripravljene — želiti drugačnega moža nego velikega po umu in srcu — po srcu na vsak način? V zadnji vrsti zato, da bi se ji pri njem dobro godilo, da bi uživala njegovo ljubezen in skrb, marveč predvsem zato, da bi bila po njem njena ženska osebnost povzdignjena v polno, neokrnjeno človeško dostojanstvo, čast in pravo, ter ji moževa ljubezen, skrb in zvestoba ne bi bile danajski dar, ki bi ji jemal svobodo in ravnopravnost in jo ponižal v moževo dekle. In tudi zato, da bi ob visoko iznad povprečnosti dvigajočem se možu tudi sama duševno rasla, pa da bi imela za življenje in smrt na oltarju svojega srca poleg večnega tudi svoj zemski ideal, svetlo sliko, katere ji nič zatemniti in iztrgati ne bi moglo.

Ženska ne sme hoteti ponižanja, zmaličenja, marveč njegovo povišanje, ko hoče biti povišana tudi sama.

Naj pa tista, ki je že izbrala in je že vezana, ne sodi svojemu drugu po tu očitranem idealu. Zanj velja, da ljubi in spoštuje svojega moža, pa naj bi bil tudi štor ... Ne zaradi njega samega; prej že zaradi same sebe, predvsem pa zaradi svetosti ljubezni med možem in ženo, zaradi večnostne tajne njune zakonske zveze, zaradi njenega cveta in sadu...

Andreja Vera.

4.

Želim si mladeniča, ki naj bi bil zdrav in krepak, duševno in znanstveno širšega obzorja od mene. Vse to pa radi tega, da mi zna v vseh življenjskih prilikah dajati opore in modrih nasvetov.

Bogatega moža si ne želim. Bogastvo sili ali do nedosegljive višine naprej, ali pa pade po nerazumnem uživanju do popolne izgube.

Moj mož naj bi bil boljši državni uradnik. Ako ta vestno izrabi uradni čas, s srčnim veseljem lahko zakliče ženi, ko se vrne domov: „Sedaj sem pa ves tvoj in najine družine.“

Obrtnik in trgovec pa nista nikdar prosta računov in skrbi svojega poklica. Moj mož naj bi se razumel vsaj malce v kuhi. V navadnih mojih obolenjih in drugih neprilikah bi znal on pokazati svojo spretnost.

Najlepša želja pa se mi zdi misel, da bi stanovala kje na deželi ter bi on umel vrtnarstvo. Kak užitek bi mi bil, ko bi skupno obdelovala in skupno spravljala sadeže zemlje.

Uverjena sem, da mož, ki razume vsaj malo ženskih del; — rečem malo, ne želim, da bi bil moj hlapec — zamore svojo ženo više ceniti in ljubiti kot oni, ki mu je vse to tuje, neznano.

Član in delavec pa naj bi bil tudi pri narodnih in dobrotelčnih društvih, kjer bi v večernih urah v vzajemnem delu ustvarjal človeški družbi zdravo in srečno bodočnost.

M. K., uradnica.

Ureditev meščanskega stanovanja.

Ing. Herman Hus, arhitekt.

Kultura meščanskega stanovanja je pri nas pravzaprav še mlada. Uveljavljati jo je začel šele rod, ki je po vojni stopil med nas, da si opremi in uredi svoje stanovanje.

Vse, kar je bilo poprej, je bilo z malimi izjemami tovarniško posnemanje vzorov iz minulih, bogatih, sicer resnično občutenih in umetniško visoko stoječih dob, ki so jih pa kopirali v neplemenitem gradivu in z orodjem, ki ni moglo dati onega, kar je ustvarila nekdanj na originalu roka človeka. Tudi so bili ljudje, ki so si izmišljali te kopije, po večini hladni računarji, katerim je bilo več za

zaslužek nego za umetniško koncepcijo dela. Ta je pa temeljnega značaja in je neobhodno potrebna opravi, sicer sploh ni mogoče govoriti o kulturi stanovanja.

Meščansko stanovanje je po svoji obsežnosti več ali manj omejeno, suče se pri večini stanovanj okoli treh sob. Kakovost oprave je v meščanskem stanovanju srednje — boljše vrste in je vsem pretiranostim že z velikostjo stanovanja stavljena meja. V teh domovih stanujejo družine s par otroki, sobe se ločijo po smotru v spalne in dnevne sobe. Normalno meščansko stanovanje obstoji iz spalnice staršev, spalnice otrok in dnevne sobe, ki je zajedno jedilnica in kjer sprejemajo tudi goste.

Spalnice naj leže po možnosti proti vzhodu, da imajo jutranje sonce, bodo naj zadostno velike, svetle in zračne. Glede opreme za spalnico staršev so mnenja zelo različna. Nekateri hočejo skupne spalnice s skupnimi ležišči, drugi zopet z ločeno postavljenimi posteljami. Modernejši so se oprijeli francoskih nazorov in hočejo ločene spalnice, ki so

iz higijenskih in estetskih razlogov brez dvoma na mestu. Spalnice otrok so osobito pri malo večjih ločene po spolu.

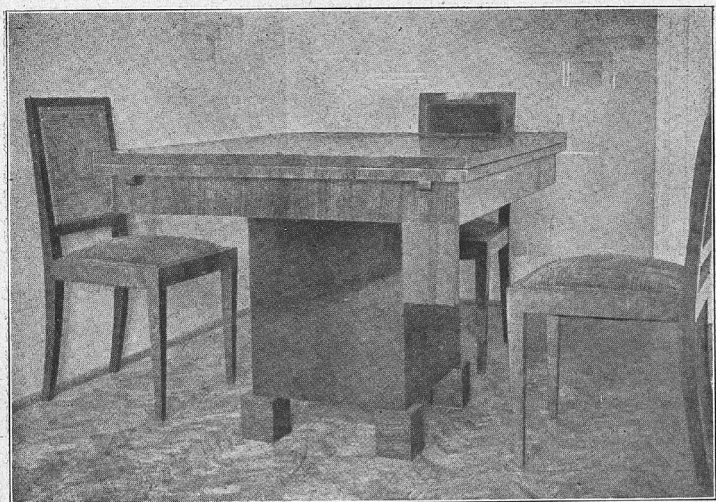
Mobiljar je v splošnem priprosto, toda solidno izdelan; čim enostavnejši je, tem manj prahu se more skrivati po njem. Omare so le tako visoke, da je videti njih zgornjo ploskev, drugače se rado zanemarija brisanje prahu.

Postelja je nizka in široka; če stoji ob zidu, naj bo zid prevešen s toplo tkanino, preprogo ali sličnim. Pred posteljo leži preproga. Nočna omara v tradicionalni obliki se je preživela, danes se raje uporablja priprosta nizka mizica, kjer stoji svetiljka, ura, kozarec vode in drugo.

Omare za obleko so le toliko globoke in visoke, kolikor zahteva to v njih shranjena obleka. Police nad obešali za obleko in predali pri tleh omare samo povečujejo njeno višino. Visoke omare pa ne učinkujejo v sobi samo silno nerodno kot preveliki deli oprave v današnjih razmeroma malih prostorih, ampak so tudi v uporabi nepraktične. Zato se napravljajo omare raje nekoliko daljše in se ob eni strani nameste police, če potrebno z angleškimi predali, kjer je shranjeno perilo, klobuki in čevlji. Opisani predali morajo imeti vsak svojo strogo določeno izmero, da ne nastopa nikjer, osobito ne v višini, potrata z neizrabljenim prostorom.

Toaletna mizica obstoji v svojem bistvu iz velikega ogledala, ki je lahko tako urejeno, da se suče v vseh smereh, ter nekaj predalov in ploščadi. Tam se shranjujejo in postavljajo vsa toaletna sredstva, zato mora biti toaletna mizica v prostoru prav posebno uvrščena, da je oni, ki stopi v sobo, ne opazi takoj, in ima ob enem dobro luč od spredaj ali od desne strani. Pred njo nizka široka poblazinjena klop, na tleh fina preproga ali mehko krzno belega medveda.

Če je v sobi dovolj prostora, naj se postavi tudi otomana, mala nizka mizica in par stolov. Preprog ni v sobi nikdar dovolj. Stene so v spalnici pobarvane v svetlem, toplem tonu, brez vzorcev, strop je lahko nekoliko svetlejši. Zavese na oknih so dvojne: lahke in prozorne, pa težke neprozorne, vse urejene na pomik, da se z njimi zastira okno in uravnava svetloba v prostoru. Slike naj bodo le izbrano dobre, najsibo v originalu ali dobri reprodukciji, svetiljke pa enostavne iz opalnega stekla. Dnevna soba, ki je zajedno jedilnica, glasbena soba in sprejemnica, ima v sredi postavljeno jedilno mizo ter štiri stole. Miza je najpripravnnejša, če ima le eno nogo, da ob času obeda družina tem lažje poseda krog nje. Urejena je lahko tudi na izteg, če je to resnično potrebno. Jedilna omara, bife ali kredenca, se dela danes nizka, brez svoječasnega nastavka. Mesto njega se napravlja posebna steklena omara za srebro in brušeno steklo. V kotu ob oknu ali pri peči pa naj bo nekaj udobnih naslanjačev s kadilno mizico. Po tleh lepe preproge, svetiljke razkošnejše, nad bifejem velika, dobra slika, po mizah in omarah pa posode iz barvastu prevlečenega brušenega stekla. V tej sobi, ki je namenjena tudi gostu, mora napravljati vse nekam odličnejši, svečanejši vtis. Zato se je prav posebno braniti vsake manjvredne navlake ali nereda.

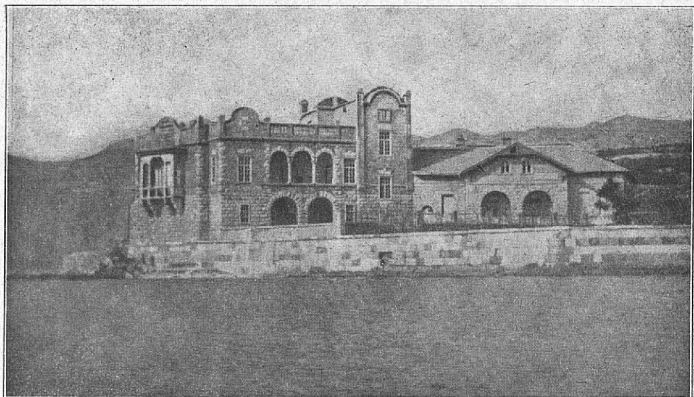
Predsobo je smatrati predvsem kot predprostor k dnevni sobi, zato naj vsebuje le obešalo za obleke z zrcalom, napravo za odlaganje dežnikov in nizko polico za postavljanje galoš in snežk. Po tleh preproga, lepa svetiljka, morda kak stol, mala slika in predsoba bo urejena tako, kakor se spodobi. Meščansko stanovanje je tesno, urejeno je le za najnujnejše življenjske prilike, zato mu je treba posvečati prav posebne pažnje, da vpliva iskreno in prisrčno.

Sliki predstavljata jedilno mizo in stekleno omaro; izvršeno v orehovi korenini po osnutku avtorja tega članka.

Vse za deco.

Dečji dom Franje Tavčarjeve v Kraljevici.

Najvažnejša akcija „Kola jugoslovenskih sester“ v Ljubljani je vzdrževanje slabotne dece v ferijalnih kolonijah. Že prva leta svojega obstoja je pošiljalo društvo revno in slabotno deco na Gorenjsko. Od l. 1924. pa jo pošilja na morje. Najprej je pošiljalo društvo po dve ali tri skupine v romantični Omišalj na otoku Krku. Tukaj so uživali blagodejni morski zrak in bili deležni morskih kopeli. Bivali so v barakah, ki pa vsled vedno naraščajočega števila otrok niso več zadoščale. Zato se je društvo trudilo in snovalo idealne načrte, kako bi postavilo ob morju „Dečji dom“, kjer bi letovala slabotna deca. Lansko leto se je društvu posrečilo kupiti po zmerni ceni posestvo v Kraljevici v Hrvaškem Primorju, obstoječe iz dveh krasnih vil tik ob morški obali. Vili imata 18 sob z električno razsvetljavo. Kopališče je tik za vilami, kar je najvažnejše. Sploh ima vse posestvo tako ugoden položaj, da je naravnost ustvarjeno za letovanje. In tako je naša slabotna deca letos prvič letovala v „Dečjem domu“ v Kraljevici, in sicer v dveh skupinah, vsakokrat nad 100 otrok. Počutili so se izborni. Uživali so tečno in zdravo

hrano in bili deležni blagodejnega vpliva solnce, zraka in morja. Delali so izlete peš ali pa s čolnom, ki je tudi pri „Dečjem domu“, v bližnji Bakarac in Bakar. Vozili so se z motornim čolnom v Selce, Crikvenico in Novi. Deca se je neverjetno popravila in se okrepčana vrnila domov po 4 tedenskem bivanju. Kupnina tega posestva „Dečjega doma“ v Kraljevici se je deloma krila iz zbirke slovenskih žen ob priliki 60letnice zaslužne narodne delavke dvorne dame gospe Franje Tavčarjeve. Ker pa je še ostala neporavnana precejšnja vsota in so potrebne razne adaptacije in oprema, da bo Dečji dom v vsakem oziru ustrezal higijenskim in varnostnim zahtevam, zato je potreben nov fond. V to svrhu prireja društvo efektivno loterijo s srečkami po 5 Din. Vse za „Zdravje dece!“

Erna Schottova.

Počitniški dom celjskega „Kola“ v Bakarcu.

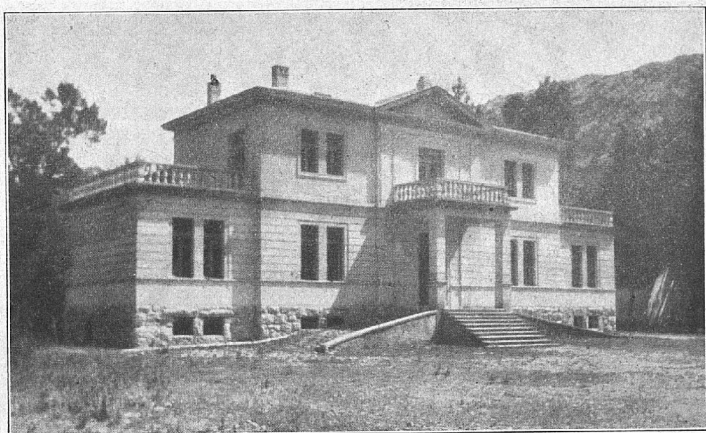
Kolo jugoslovanskih sester v Celju vzdržuje kolonije ob morju že sedem let. Prvotno je društvo v ta namen najemalo pripravne prostore po šolah in privatnih poslopih. Leta 1928. je vzelo v najem „Narodni dom“ v Bakarcu. L. 1930. pa ga je kupilo.

Kraj sam na sebi s čistimi, belimi hišicami in zelenimi vinogradi v ozadju je nad vse simpatičen. V kraju je izvorna pitna voda, kar se najde malokje v Primorju. Pred domom je park z velikanskimi košatimi topoli in raznim grmičjem, kar daje kraju posebno sveže obeležje.

Društvo je torej dobilo v tem lepem kraju v nakup dom za 150.000 Din in pripadajoče zemljišče za 5.750 Din ter ga plača v treh letih in treh obrokih. Vreden pa je dom po mnenju cenilcev najmanj dvakrat toliko.

Pod lastno streho je zamoglo društvo svoje kolonije razširiti in povečati. Napram 2 kolonijama v prejšnjih letih je sklenilo vzdrževati v bodoče po 4—5 kolonij, od katerih bi vsaka štela okrog 60 kolonistov.

Prejšnja leta je imelo društvo v kolonijah samo revne iz Celja in bližnje okolice. Leta 1929. in 1930. pa je poslalo agilno Mežiško Kolo z našo kolonijo lepo število siromašnih na društvene stroške, istotako l. 1929. mestna občina celjska. Leta 1930. so priključila našim kolonijam siromašno dečo na svoje stroške še društva: „Rdeči križ“ v Murski soboti, „Blago srce“ in „Bratska skladnica“ v Laškem ter Podmladek Rdečega križa dekl. mešč. šole v Celju. S tem je bilo pomagano dobri stvari, obenem pa našemu društvu. Naše „Kolo“ samo je podpiralo v zadnji sezoni 53 kolonistov; najsiromajšnejše je

sprejelo popolnoma brezplačno, druge po znižanih cenah. Izdalo je v ta namen 13.784 Din.

Cene v kolonijah so sledeče:

Za plačujočo deco pod 5. letom 500 Din za tritedensko dobo in vožnjo; za deco med 5.—16. letom 600 Din in čez 16 let 700 Din za vožnjo in tritedensko bivanje. Za odrasle stane hrana na dan 25 Din, stanovanje 5 Din, skupno torej 30 Din. Manj ni mogoče, ker mora društvo računati na dohodke v kolonijah, da lahko vzdržuje siromašne in amortizira svoja bremena.

Da bi se namreč dom izkoristil tudi izven počitniške dobe in bi se omogočilo okrepčilo na morju tudi potrebnim odraslim osebam, se je sprožila v društvu ideja kolonij za odrasle. Po raznem razmotrivanju je sklenilo društvo prirediti v letu 1930. v predpočitniški dobi kolonijo mater s šoloneobvezno deco, ki bi kot kolonija samih plačujočih pripomogla obenem k vzdrževanju ubožnih v poznejši koloniji. Istotako je sklenilo društvo prirediti eno kolonijo odraslih meseca septembra, ker je takrat tam doli najprijetneje. Zadnje, žal, vsled neosnovanega napada na društvo v „Slovincu“ ni prišlo do izpeljave.

Očitata se je društvu nezaslišana korupcija, češ, da dobredelne dame doli sijajno živijo za majhen denar, revež pa si bo moral od ust pritrgtati prispevek za svojega otroka. Očita se nam, da smo zbirale denar za revno deco, potem smo pa z denarjem tako potratno gospodarile, da bomo na koncu kolonij izkazale še deficit. To in še mnogo drugih podlosti, same klevete, so vrgli na nas. Namesto prerokovanega deficita je imelo društvo pri kolonijah razen 13.784 Din, ki jih je izdalo za revne, še 29.000 Din čistega dobička. Ta uspeh smo dosegle seveda le po vestnem in umnem gospodarstvu in po nepopisnem trudu in žrtvah nadzornic.

Naši nasprotniki so nam hoteli z omenjenim člankom zajeziiti vse vire dohodkov, omajati zaupanje do društva v vseh nam dozda naklonjenih dobrotnikah. Kako je učinkoval ta napad na odbornice, zlasti na one, ki so se že leta in leta trudile pri društvu in končno spravile tako daleč, da so se začeli prikazovati sadovi dela! Omenjam vso zadevo, ker je od nje nekako odvisen nadaljnji razvoj naših kolonij in ker zahteva od prizadetih odbornic več energije, kakor so jo rabile kdaj poprej, da odvale to skalo ovire z začrtane poti. Zadevo bo razčistilo deželno sodišče v Ljubljani.

Marica Sernečeva.

Izvestja

Po ženskem svetu.

Splošno žensko društvo v Ljubljani praznuje letos tridesetletnico obstoja. Bilo je naše prvo žensko društvo, ki je imelo v svojem programu tudi feministično smer. Članice tega društva so bile pred leti prve javne delavke: dobrodelne zbirke, narodne manifestacije, sokolstvo, stik z drugim slovanskim ženstvom, stik z ženskim gibanjem po drugih državah, prirejanje razstav in predavanj ter ustanovitev društvene knjižnice so odlične postavke v moralni bilanci društva. „Splošno žensko društvo“ je polagalo idejni temelji drugim ženskim društvom, ki so sčasoma nastajala po soc. in kulturnih zahtevah novejših dobe, ki daje ženi možnost za izobrazbo in zahteva tudi večjo delavnost. Sedanje članice „Splošnega ženskega društva“ so obenem aktivne članice drugih, programsko ožje, toda zato globlje in enotnejše opredeljenih društev. Iz tega razloga je umevno, da se ne more Splošno žensko društvo več tako raznostransko razmahniti v svojem delu. Minulo leto mu je bilo celo doba razpوتا: krenilo je bolj v gospodarsko smer in si sedaj preuredilo nekatere točke društvenih pravil. Priredilo je spomladski razstavo ročnih del pod geslom „Zvešto srce in delovna ročica“, ki je pokazala, kaj je napravila roka slovenske žene v preteklem in sedanjem času in kako prevladujejo narodni motivi v delih naše kmetice in meščanke. Drugi uspeh se kaže v prirejanju tečajev za tkanje perzijskih preprog na lastnih društvenih statvah, ki se članicam tudi izposojujejo na dom. Tretja glavna akcija je ustanovitev posebnega odseka „Zveze gospodinje“, o katerem je naš list že obširneje poročal.

Velike važnosti je tudi društvena knjižnica. Pred leti je bila to prva javna knjižnica v Ljubljani; danes jih je že več in imajo tudi večjo možnost, da si nabavijo bogatejše zbirke. Zato se bo društvena knjižnica preobnavljala v izrazito žensko knjižnico in bo nabavljala knjige iz ženske literature. V tem pogledu je knjižnica že danes edinstvena v naši državi.

Samostojne žene so priredile lansko jesen v Londonu razstavo, ki je pokazala, kako si je današnja poklicna žena uredila življenje. Življenjski pogoji žene niso več taki kot nekdaj, zaposlenje pri poklicu in v javnem življenju ji je ustvarilo nove življenjske oblike. Današnja žena mora poleg skrbi

za gospodinjstvo in poleg ur, ki jih prebije pri poklicnem delu, misliti tudi na to, da si neprestano izpopolnjuje znanje ter more tako tekmovali v konkurenčnem boju za kruh.

Razstava je predočevala življenje sodobne poklicne žene: stanovanje, prehrano, obleko, zabavo, pa tudi položaj v raznih poklicih, zlasti v obrtu in umetnosti. Izmed slovanskih žen so se je udeležile menda samo Čehinje. Zbrale so prav zanimivo in primerno gradivo in poslale v London tudi svojo zastopnico, ki je uredila njih oddelek. Češki del je obsegal sledeče napise: Kariera, Poklicni uspehi, Obrtnost, Knjige, Stanovanje in razsvetljava, Prehrana, Obleka, Rekreacija. Temu so bile dodane še obsežne statistike, ki so vsebovale pregled o strokovnem ženskem šolstvu v republikah, o zaposlenosti žene v modernih rokodelstvih, umetnem obrtu in umetnosti, pregled o telesni vzgoji; statistiko o izbiri poklicev, pregled dekliških domov, ženskih socialnih zavodov, zavetišč in delovanja ženskih društev; fotografije ženskih ustanov; časopisno montažo, informativne publikacije, posebno drugojezične i. t. d.

Pri tej priliki so prinesli angleški listi jako laskave ocene o češkoslovaškem oddelku in so posebno povdarjali, da so „Čehinje dobro razumele osnovno misel te razstave.“

Španke v policijski službi. Predlanskim je bila v Barceloni znamenita mednarodna razstava. Razstavi odbor je razglasil, da bi sprejel na stražarska mesta tudi ženske. Priglasilo se jih je 1000, sprejetih pa je bilo le 15, ker so samo te ustrezale zahtevam policije po starosti (30–40 let), izobrazbi in drugih sposobnostih. Napraviti so morale še poseben tečaj, kjer so jih učili, kako morajo nastopati v poedinih primerih. Te paznice so se izkazale jako odlično. Bile so v službi po 7 ur na dan, imele so posebno uniformo. Razstavni odbor jim je izrekel posebno priznanje in je izjavil, da so baš ženske čuvajke preprečile in izpravljale sila mnogo neprilik in nezgod pri posetnikih razstave.

Izredno odlikovanje znanstvenice in feministke. „Dunajska geološka družba“ je imenovala za svojo prvo častno članico dr. Marijo Ogilvie Gordon in sicer radi njenih posebnih znanstvenih zaslug na geološkem

in paleontološkem polju. Podobno odlikovanje ji je podelilo pred leti že vseučilišče v Innsbrucku za njeno znanstveno raziskovanje Dolomitoev.
Gordonova je po rodu in možu Angležinja, študirala pa je tudi v Nemčiji. Je podpred-

sednica Mednarodne ženske zveze. z veliko vnuemo dela za zaščito matere in otroka, zadnje čase tudi za izseljenke. Povsod je na mestu, njeno delo ima vedno uspeh, bodisi v znanosti ali na socialnem in feminističnem področju.

Higijena.

Zdravstvo in lepota. Nadaljevanje.

Piše dr. E. Jenko-Grogerjeva.

O zdravstveno-kozmetičnem negovanju kože.

Dve prožni plasti sestavljata kožo; derma in epiderma. Derma ima dve plasti, in sicer površno, v kateri so potne žleze ter je radi tega luknjičasta; druga, globlja plast je tkanina veznih in mišičnih vlaken, nekoliko mešanih z mastno tkanino.

Epiderma je upogljiv in odporen pokrov, s katerim so pokrite vse izbočine. Od enotnega delovanja epiderme odvisi gladka, baržunasta polt čvrste tkanine, skoraj podobna nekaterim rastlinam.

Življenjske funkcije kože so mnogotere. V koži je sedež potnega in lojnega izločanja, kakor tudi stalnega dihanja ali presnavljanja, ki olajšava ledvično in pljučno delovanje v toliki meri, da bi od ovirane kožne funkcije, kakor n. pr. pri mazanju telesa z oljnatno barvo ali katranom nastopila smrt. Iz tega je razvidno, da koža zahteva skrbno zdravstvene nege.

Čistost kože pomeni za lepoto zunanosti mladostne vse. Umivanje, kopanje in vlažno negovanje z zdravilnimi tekočinami je zelo važno v zdravstvenem pogledu. Vzdrževanje prožnosti in čvrstosti kože in harmonično delovanje celega telesa je učinek treh sestavin: vode, zraka in prehrane.

Suha koža.

Suho kožo imajo navadno plavolaske, njih epiderma je bolj nežna, delovanje žlezastih skupin manj živo, zato nagibljejo k lišajem, prhuti, luskinam, rdečim madežem na nosu in licih. Bolj občutljivo živčevje potrebuje več paznje, razen tega se vrši njihov krvni obtok bolj v tolsči.

Suhim kožam je priporočati uporabo hladne vode, kateri se doda nekoliko sledeče tekočine: borax 10 g, glicerina 25 g, rožne vode pol litra.

Varujejo naj se alkohola, tople in vroče vode, pretirane uporabe pudra, ki gubanci kožo, jo krči, povzročuje luščenje in še poveča prirojen suhost. V zelo izrazitih slučajih je primerno uporabljati mlo, ki vsebuje kakavovo maslo ali ihtiol ali katran, ter pogostoma mazati kožo z nedražljivimi mažami, n. pr.: mandljevega olja 60 g, belega voska 10 g, kitove masti 10 g, rožne esence 20 kapljic; iz tega se napravi mazilo, katero je treba raztopiti v sopari. Rabi se zvečer pred spanjem in zjutraj po umivanju.

Proti prhuti: glicerina 20 g na 100 g rožne vode.

K temu zunanemu postopanju dodajmo še navodilo o primerni prehrani. Stalno se je treba vzdrževati jedi, ki so kvasljive v črevesih, kakor konzerve vseh vrst, divjačina, gobe, morske ribe, vrtno jagode, kava, likerji, samo vina in druge delikatese.

Kruh je treba uživati redno, toda zmerno. Vsa suha vnetja kože koreninijo v prehranjevalnem aparatu, posebno v črevesih. Treba je nadzorovati prebavo ter se varovati zaprtja (konstipacije). Zato se je treba pravčasno vaditi v primernem gibanju, hoji, telovadbi, da se oživi nezadostni krvni obtok v prebavnem sistemu in uredi izločanje ostankov, t. j. kvarnih snovi.

Bolezni suhe kože.

1. Navadni lišaj ni nič drugega kot suho vnetje kože, katero označuje fino luščenje epiderme v obliki ploščic, ki se luščijo v luskinah. Vzroki tega vnetja so škodljive šminke in posipalni prahi, včasih kožuhovni nasti ovratniki, voda, ki vsebuje preveč apnenca, nagle spremembe temperature.

Često umivanje s prekuhanjo vodo, kateri se doda 1 mala žlička kuhinjske soli in 2 žlički sode bicarbonate na 1 l vode, pomaga le v lahkih slučajih. V hujših primerih je potrebna lahka masaža z gori omenjeno mažo za suhe kože.

2. Ekzema je najhujša in najbolj razširjena kožna bolezen. Pojavlja se pri otrocih in odraslih običajno na licih, čelu, ušesih, nosu, med lasmi na glavi, za vratom itd. Javlja se v obliki mehurčastega izpuščaja, ki izloča belkasto sokrvo. Včasih se pokriva z rumenimi, prilepljivimi hrasticami, včasih se izraža v nabrekli, rdečkasti oteklini. Za splošno uporabo je priporočljivo cinkovo mazilo, toda v mnogih primerih je potrebna zdravniška pomoč in strogo izpolnjevanje navodil. (Dalje prih.)

Zobozdravniški kotichek.

Piše dr. Josip Tavčar.

Rekli smo, da moramo emailu posvečati največjo pozornost, če hočemo ohraniti zob zdrav. Email se pokvari, če grizemo pretrde stvari ali če vsled gnitja razpada. Ostanke hrane, ki se nabirajo med zobmi in v zobnih jamah in brazdah, se prično razkrajati in gniti, in kisline, ki nastajajo pri gnitju, razjedajo email. Razumljivo je, da se ta proces ne vrši hitro, sicer bi bili brez moči in bi nam v kratkem času vsi zobje razpadli. Tam, kjer ostanke hrane ležijo dolgo časa

in se vedno znova nabirajo, tudi če jih odstranimo, tam dolbejo sčasoma kisline luknjico v email in šele potem, ko je dovolj velika, da se v njej naselijo bakterije v večjem številu, in ostanke hrane z običajnimi čistilnimi sredstvi ne moremo več doseči in odstraniti, napreduje gnitje hitreje. Skrbeti moramo torej, da se gnitje že v prvih početkih prepreči. Kako to dosežemo? V prvi vrsti s tem, da si skrbno čistimo zobe zlasti zvečer, predno gremo spat. Podnevi, ko večkrat jemo, si z žvečenjem hrane odstranimo večino prejšnjih ostankov in tako preprečimo, da bi gnili in škodovali zobu, po noči je pa za to časa dovolj in kdor ne očisti zob, se zjutraj zbudi z neprijetnim okusom v ustih, ki izvira od segnite hrane. Zato je večerno čiščenje zob zelo važen pripomoček za ohranitev zdravega zobovja, zlasti če se pravilno izvri. Če si samo s ščetko povprek podrgnemo zobe in izplaknemo usta, še nismo mnogo storili. Pri takem načinu čiščenja ostanejo drobci hrane med zobmi skoro popolnoma nedotaknjeni. Odstranimo jih lažje, če drgnemo zobe s ščetko od zgoraj navzdol in skušamo z lahkim pritiskom zriniti posamezne ščetnice med zobe in tako iztisniti ostanke iz zob. Tam, kjer stoji zobje zelo tesno skupaj, se nam na ta način to ne bo tako lahko posrečilo in si moramo pomagati še z zobotrebcom in nitjo. Z mehkim, toda prožnim zobotrebcom si lahko odstranimo večino večjih ostankov; kamor pa zobotrebec ne doseže, si pomagamo z ne predebelo laneno ali svilenno nitjo, katero pritisnemo od zgo-

raj navzdol med zobe in si z njo odrgnemo obe zobni ploskvi tako, kakor čistimo glavnik. Pri čiščenju uporabljamo še zobni prašek ali pasto. Zdravilna vrednost teh sredstev je zelo majhna, ker v kratkem času, ki ga porabimo za čiščenje zob, ni mogoče govoriti o kakki desinfekciji. V ta namen bi morali držati prasek dalj časa v ustih ali pa bi moral biti močnejše koncentriran, kar bi pa zopet slabo vplivalo na dlesno in ustno sluznico in tako več škodovalo kakor koristilo. Še manj vredne so v tem oziru ustne vode, od katerih primešamo le par kapljic vodi, da si izplaknemo usta. Močan duh, ki ga čutimo še dalj časa po uporabi v ustih, je samo prevara in največkrat samo začasno zakrije slab duh iz ust in vzbuja domnevo, da smo kaj koristnega storili za zobe, v resnici smo pa samo gnilobo parfimirali, odstranili je pa nismo. Ne mislim s tem odsvetovati uporabo teh sredstev, ki prijetno in osvežujoče vplivajo, povdariti hočem samo to, da se na njih zdravilno in čistilno vrednost ni zanašati, ampak moramo polagati največjo važnost na skrbno izvršeno mehanično čiščenje.

Pomen čiščenja za ohranitev zob se navadno podcenjuje, zlasti če se čiščenje nepravilno in o nepravem času vrši, vendar pa nas vsakdanja izkušnja uči, da v resnici samo čiščenje navadno ne zadostuje in kljub skrbnemu čiščenju zobje vendarle večkrat gnijejo, in celo nasprotno, da imajo ljudje zdrave zobe, ki si jih nikdar ne čistijo. So torej še drugi faktorji, ki vplivajo na gnitje zob. O tem več prihodnjič.

Kuhinja.

Polenovko navadno tolčejo z lesenim kladivom, predno jo denejo močiti. Lepša in tudi okusnejša pa se mi zdi, če jo prežagamo na dva ali tri kose, potem pa namakamo par dni. Treba pa je dati vsak dan drugo vodo, če ne, ima premočen okus.

Telečje zarebrnice z vinom. Na maslu prav polahko duši čebulo, zrezano na tanke listke, korenček, zeleno in petršil; dodaj malo popra in lorovjev list. Potem zalij z juho in malo pokuhaj, pa vložij vanjo opečene zarebrnice. Ko so dovolj mehke, jih deni v drugo posodo; v omako, ki se je zgostila, prilij malo belega vina, dodaj malo citronove lupinice in soka, še nekoliko pokuhaj in zlij ali precedi na zarebrnice.

Krompirjeva pasta. Skuhaj olupljen krompir, odcedi vodo, zabeli ga takoj, prilij žlico vročega mleka in zmešaj, da dobiš dober piré. Potem primešaj še 1 ali 2 rumenjaka, drobno sesekljane šunke in sneg iz beljaka. Malo še v pečici popeci in serviraj v skledi. Jako dober dodatek k vsaki zelenjavi in tudi k dušenim gobicam.

Piškotovo testo. Mešaj 8 rumenjakov s 16 dkg sladkorja, dodaj olupke od pol limone, utepi sneg iz 8 beljakov, 20 dkg moke in 4 dkg masla. Tudi vanilje lahko dodaš.

Čajno pecivo za moške. Dober četrt kg moke, 10 dkg masla, 4 do 5 žlic mleka, 1 rumenjaki, 1 noževico konico zdrobljene soli. Vse to dobro ugneti, da dobiš gladko testo. Pokrij ga s skledo, da se malo splošče. Potem ga reži po kosih, zvaljaj v ozke palčke in razreži na 7 do 8 cm dolge koščke. Pomaži jih z rumenjacom, potresi s kuminom (lahko tudi s soljo) in peci na srednji vročini. To pecivo se lepo poda kot prigrizek k čaju in vinu.

O olupljen krompir, ki se ga takoj ne porabi, ostane bel, ako ga denemo v slano vodo. „**Pekate**“ na domači način. Skuhaj $\frac{1}{4}$ kg makaronov „Pekate“ ter jih odcedi. Razgrej eno jedilno žlico presnega masla, h kateremu prideni „Pekate“, jih potresi s tremi žlicami parmezana in če je potreba, jih tudi še malo osoli in popoprjaj. Potem jih narahlo premešaj z velikimi kuhinjskimi vilicami, da jih ne zmečkaš, in nato jih serviraj še vroče. Tudi so zelo dobri, ako jih poljiš še s paradižnikovo omako.

Kuharska razstava v Ljubljani.

Bila je res vredna, da si jo je ogledala vsaka gospodinja, čeprav so se ravno nas ženosposodinj lotevali čudni občutki, ko smo

hodile od mize do mize in občudovale vse umetnine, ki so bile tam razstavljene! Že imena samega na jedi se prestrašiš, tako silno je imenitno, o jedeh samih pa niti ne govorim. Tako rafinirano zamišljene in tako lepo so pripravljene, da ti kar pogum upade in si očiščaš, da ne znaš in ne zmoeš v kuhni sploh nič. Počasi sem se na tisto stran potolažila in postala sem ponosna na naše kuharske umetnike, ker so na višku sposobnosti, in je le želiti, da se vrše take razstave vsako leto. Sedaj, ko prihajajo tuji vedno rajši v naša gorska in obmorska letovišča, je razvoj hotelske in gostilničarske obrti največjega pomena. In ljudje, ki potujejo, so mnogokrat zelo razvaje in naša letovišča jim morajo nuditi vse, kar so vajeni najti drugod, v najboljši izvedbi. Da se naši hotelirji tega zavedajo in da so popolnoma kos svoji nalogi, so v tej razstavi dokazali v polni meri.

Razkošno opremljene Unionske, Slonove in druge mize pa niso preprečile, da bi ne bila obstala zamišljena pred preprostimi mizami Delavske zbornice in pred razstavo kuhinje Kraljice Marije. Tako nič bahate niso bile in koliko so povedale! In še nekaj mi je zelo ugajalo; to so bili ljubezni napisi pod

kuharskimi proizvodi Krekove gospodinjske šole. Z velikim zanimanjem sem čitala o večerji iz same rastlinske hrane, ki jo je priredila ga. Zemljanova v Mladiki. Da je rastlinska hrana bolj zdrava, o tem sem prepričana, in da je bila večerja sijajna, tudi rada verjamem. Pod takim vodstvom ni mogla biti drugačna. Škoda je le, da vzame rastlinska hrana mnogo več časa in stane tudi več.

A. F.

Drage kuhinje. Kuhinja na dvoru zadnjega ruskega carja je stala letno nad 32.500.000 Din. Saj je imel sam načelnik kuhinje 2.160.000 Din letne plače; njegovih 6 podkuharjev pa je imelo od 27.000 Din do 40.000 Din letne plače. Kuhinja sama je bila nad vse dragocena. Skoro ves pribor je bil iz masivnega srebra; omarice za začimbe celo iz čistega zlata, štedilniki in peči so bile okovane s srebrom. Imeli so tudi pekačo iz pristnega suhega zlata, katero so rabili že v kuhinji carice Katarine II. V carski kuhinji je bilo 40 ponev, vsako cenijo na 10.000 Din. Kuhinjske stene so bile obložene s pristnim črnim marmorjem.

Danes ima najdragocenejšo kuhinjsko opremo na svetu perzijski šah. Računajo jo na 270 milj. Din.

Gospodinjstvo.

Flanela ne postane temna, ako jo pereš le kos za kosom, z nevtralnimi milom in malo boraksom, raztopljenim v vodi. Splakni v topli vodi. V zadnjo vodo vrzi malo soli; poted flanelo dobro streplji in stegni ter obesi v senco na suho. Tako ostane bela in se ne krči.

Kako peremo barvane vezenine. Za pranje barvanih vezenin moramo rabiti popolnoma nevtralno milo; primerno je marsiljsko belo milo prve vrste. Varovati se moramo predvsem sode, kake vrste luga ali celo klor. Prati moramo vezenine hitro, in sicer v prvi topli milnici brez žmikanja in drgnjenja, potem pa v obilni mrzli vodi večkrat splahniti. Obilno vodo je treba iztisniti, a ne oviti, in takoj zlikati med dvema prto-ma, seveda na spodnji (narobni) strani.

Paziti moramo, da barvanih vezenin ne pustimo na kupu mokrih, ampak vsak kos posebej zaviti v prt, da ne pride barva v dotik z nevezanim blagom, in hitro z likanjem posušimo. Ako hočemo barvati ozi-

roma poživiti svetlo rjavo ali krema barvo, napravimo lahek ruski čaj ali pa črno kavo; ko je dobro postana, pomočimo vanjo mokro vezenino, iztisnemo, pa ne ovijemo.

Madeži od jodove tinkture se odstranijo iz barvstih tkanin, ako jih izperemo z razredčenim salmijakom.

Kako se čistijo zlati predmeti. V liter vode raztopi 60 g salmijakove soli, v tej raztopini kuhaj kake pol ure zlate predmete, ki jih hočeš očistiti. Ko jih boš potem vzela ven, bodo svetli in čisti kakor novi.

Kako ohraniš zajčjo kožo. Dobro ohranjeno kožo sveže ubitega zajca - kunca je treba dobro nategniti in z malimi žebelčji pribiti na desko s kožo navzdol. Vse ostanke mesa in žilic je treba varno in dobro postrgati, potem pa kožo na deski pritrjeno dobro s soljo namazati. Tako se suši nekaj tednov, da je popolnoma suha. — Slednjič jo izperi v mlačni galunovi vodi.

Umetnost.

Po koncertu Pavle Lovšetove.

Ako govori človek o naši umetnici ali o naši umetniški sploh, mora imeti v srcu in duši čista čuvstva za vse, kar je naše.

Vemo, da nismo veliki narod, ki bi imponiral svetu s svojo zgodovino, svojimi uče-

njaki, umetniki in naposled — s svojim kapitalom. Vemo pa tudi, da je pri nas mnogo lepega, umetniško visokega, bogatega, ne na premoženju, ampak na človečanski vrednosti — in moremo biti ponosni na vse to. Male duše, če pridejo do moči, rade podstavijo

noge, da se talentiranejši od njih spodtakne — morda tudi pade in se celo ugonobi.

Talentu našega rodu ni lahko priti do veljave; če bi bili velik narod, bi bilo to mnogo lažje, ker so veliki narodi velikopoteznejši v podpiranju svojih talentov in tudi koncilijantnejši v presojanju teh talentov. Imamo pevce-umetnike, ki so se posvetili petju samo radi petja samega, ne iz proračunane težnje, da si s petjem ustvarijo eksistenco. Ti pevci se izobrazujejo v petju iz ljubezni do pesmi same in v prepričanju, da bodo sami sebi in tudi nekaterim drugim priredili veselje, oživeli s petjem svoj dom in dali sebi in drugim umetniški užitek.

Umetnica te vrste je naša Pavla Lovšetova. Vzorno izšolana, od Boga nadarjena s srebrno čistim, krasnim glasom, se je učila in se naučila peti edino iz ljubezni do te velike umetnosti. Njena umetnost ni zunanja, ni patetična, nego intimna, iskreno notranja. Pavla Lovšetova globoko razumeva vse muzikalne detailje ter poje s tako plemenito eleganco, da moremo biti ponosni, da je član našega rodu, našega malega naroda. In če bi jo postavili pod najstrožje internacionalno kritično presojanje, ostane na trdnih tleh in jo je nemogoče zmajati s piedestala prave pevske umetnosti. Zadnji njen nastop — eden njenih najboljših — je bil za poslušalce izreden dogodek, izreden užitek! Njena hčerka in učenka je zopet naš talent, ob pogledu nanjo se že danes razveselimo in bomo, ako Bog da, kmalu tudi ponosni nanjo kakor na njeno majko. Mati, ki poje iz ljubezni do te lepe in velike umetnosti, bo tudi v svojem otroku vzbudila isto ljubezen, in ta otrok bo znal razveseliti s svojim petjem vse one, ki dobro in lepo čutijo, in vse one, ki ljubijo in cenijo vse, kar je naše. Mati in hči, obe talent, naj najdeta vsekdar ono spoštovanje, priznanje in ljubezen, katero zaslužita, da bosta ponosni, da sta hčeri našega rodu.

Mira Costaperaria.

Zofija Nalkowska: „Dom osamelih žena“.

Ta večer, ko je v naši drami izpregovorila Poljakinja Nalkowska, smo zaslužili besedo specifično ženske duše. V njej je naša resničnega izraza najgloblja vsebina in obenem najgloblje trpljenje žene in njenega življenja: njena altrocentričnost. „Nikomur več potrebne,“ to je tiha in vendar tako boleče jasna zavest osamelih, ki jim je življenje pretrgalo pot in jih vrglo k izvoru nazaj, da gledajo iz njegove perspektive to svojo v ljubezni prehojeno pot, da živijo v preteklosti, da umirajo v sedanjosti.

Ženi je v resnici konec življenja, kadar spozna: nikomur več potrebna, ker je dejanje njenim dnevom luč in zmisel. Ženi je topel, iskren dom hrepenenje, zato ji je iskanje zadnjih globin in skrivnosti srca nujna življenjska potreba. Morda, ker je poklicana, da nosi novo življenje. Čisto blizu svojega srca... Toda — težko je kaj vedeti o drugem človeku... Usoda nerazumevanja

vobče in tragika duševne dvospolnosti posebej leži z vso svojo težo na ženski duši. Dva svetova, v osnovi in strukturi tako svojevrsna svetova, in — o Bog — med njima tak prepad!

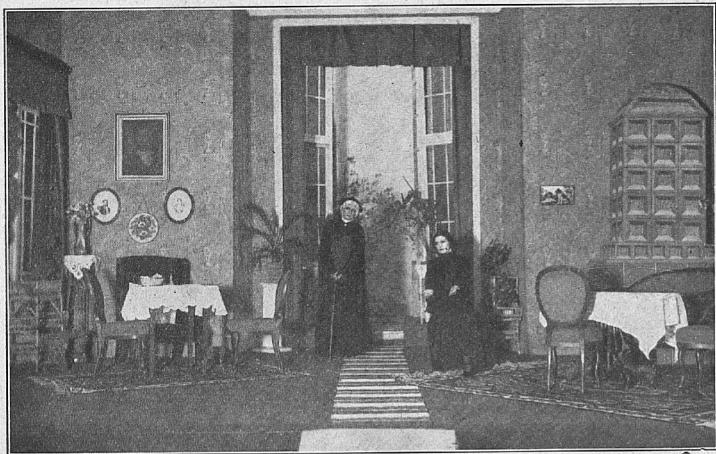
V domu kobiet, pri babici, pri ženi vseodpovedujoče in vserrazumevajoče, v življenju trdo preizkušene ljubezni, živi samotno šestero žen druga poleg druge. Na zunaj se izgubljajo v malenkostih, na znotraj umirajo in vendar iščejo vedno zadnjih globin, jasnosti, resničnosti za sleherno poedinstvo nazaj. Edino Jula, ki je življenje ni naučilo najglobljega ženstva: dajanja, se giblje na površinah in je zadovoljna s seboj in s svojim rajnim Vladimirčkom, „ki jo veseli gleda z nebeskih višin.“

Najtrši so dnevi Jani. Najtežji križ ji je bil naložen. Vse je še živo v njej in meseci, ki so se zgrnili nad njenim domom, ji niso mogli dati niti kapljice uteha. Se v spominih ne sme, ne more živeti samo zanj, ki ga je edino ljubila. Preglasno je tisto, kar se je zgodilo: Nekje ob morju, kjer izpreminja solnčni zahod zeleno-modre valove v rdečo kri in kjer buta vzburkana pesem ob trdne temelje življenja, je bila pred 4 leti izgubila sebe in izdala svojo ljubezen. Telo je zahtevalo tako, zato se je dala človeku, ki mu ni vedela niti imena.

Duša je bila tiho takrat, ko se je zgodilo, toda neizprosno je bil greh, ki je kot spomin padel na njo. Umazal je lepoto čiste ljubezni vsakikrat, kadarkoli je prišel on, drug Janinega resničnega življenja, da položi glavo na njeno ramo in da najde počitek... Radi vsega tega trpi Jana mnogo huje nego radi smrti same. Noči so strašne, v njih umira Kristof, njen mož, vedno iznova. In ona se mu ne more izpovedati, da bi bilo vse jasno in lepo med njima. Jana trpi neusmiljeno in vsi v domu kobiet skrbijo za mir, ki bi ji mogel dati edino zdravilo. Takrat pride spoznanje. Kristof, ki je dvignil njeno ljubezen na komaj zaslutene višine, Kristof, Janin Kristof, ki je bil ves resen, tihi in globok v svojem domu, je hodil ves ta čas — polnih 19 let — drugam izživljat svojo drugo narodo, je nosil drugam svoj smeh. Jani je ob tem spoznanju vse temno. Ničesar več ne ve, trenutno vgasne še spomin nani, na moža, ki morda sploh ni živel...

Toda Jana, žena, ki je pogreznila svojo dušo v Kristofa, Jana, ki pozna dvojnost človeške prirode, bo hotela razumeti to dvojno življenje... Le kje je resnica? Dva človeka... Le v katerem je našo izraza najgloblje bistvo Kristofovo?... O, med človekom in človekom je takšna tema...

Režijo je vodila s popolnim uspehom gospa Marija Vera, ki je poleg tega postavila res krasno izklesan lik babice, starke, ki je zatočišče in zadnja opora ženam, otrokom in sestram svojega srca. Umetnica je imela dvojno nalogo, ki zahteva mnogo, skoraj preveč: na eni strani voditi, nadzorovati, objektivno opazati igro, na drugi pa živeti v njej in dati samo sebe vanjo.

Prizor iz tretjega dejanja:

Babica: To, kar si čutila, je bilo vendarle resnica! Jana! Kljub vsemu, kljub vsemu! To, da si ga ljubila. Samo to...

Jana: Samo to. Mala, slaba, slepa ljubezen sredi teme. Sredi take teme...

Gospa Šaričeva je bila nežna, profinjena, in tako življenjsko resnična Jana, da se lahko imenuje njena vloga izredna umetniška kreacija. V tretjem dejanju, ko je prišlo spoznanje nad njo z vso brutalnostjo, je bila igra gospe Šaričeve tako močna in dovršena, da smo ji vsi, ki smo živeli z njo, hvaležni za globoko doživetje.

Vdovo Marjo, Janino mater, je dala gospa Medvedova dosledno svojemu umetniškemu slovesu. Tudi ona je živela v tem domu osamelih z vso pristnostjo občutja in izražanja, zato smo tudi ob njej pozabljali meje lastnega življenja.

Gospa Juvanova je bila izvrstna in nedosegljiva Julia, Marijina sestra. Mislim, da ima malokatero gledališče igralko-umetnico, ki bi s takšnimi živimi barvami in s tako plastičnostjo predstavljala vloge, ki se prilagajo naši dragi gospe Polonici.

Gospa Gabrijelčičeva kot Tekla, ki jo je postavila menda pisateljica v igro le kot sredstvo, kot nekaj prispevek domu osamelih žena, je dobro podčrtala trpkost in zagrenjenost izmučenega srca.

Žal mi je bilo Ruže, druge vnukinje sivolase starke in Janine sestrice, edine v domu osamelih, ki ji ni nikdo umrl. Edine, ki ji je sredi mladosti — ne smrt — temveč živo življenje zapisalo v dušo: nikomur več potrebná: Edina, ki je morala drugi odstopiti svoje mesto, svoj dom, svojega človeka, ki bi naj živela v odpovedi, torej v sedanjosti in v spominih. Ga. Vera Danilova ji ni znala

vdahniti duše, mestoma je njena igra celo trgala resničnost, ki smo jo doživljali.

Tudi gospa Rakarijeva je le igrala služkinjo Zofijo.

Odd. Vida Juvanova je imela pač najmanj hvaležno vlogo. Eva Lacztowna ne spada v okvir te psihološke študije Zofije Nalkowske. Janino spoznanje bi bilo lahko prišlo pač vse drugače mnogo bolj mirno, v stilu celotnega dela in v skladu z njim. Klic življenja in strasti, ki pada s ceste v tišino in svetišče spominov, učinkuje prebrutalno. Poleg tega pa silno nesoglasje v Evi sami: ko vsa zbegana in trudna, a vendar odločena, najde zavetje, prav takrat je premagan njen odpor in sledi klicu s ceste.

Brezdvomno je delo, ki ga je pisala žena ne z doslednostjo logike in z elanom dramatične sile, temveč s fino, najfinejšo subtilnostjo ženske duše — uspelo v režiji ženske roke in v resnični umetnosti ženskega srca.

Anica Černejeva.

(Naše žene so željno pričakovale vprizoritev te drame. Ni pa menda še bilo na našem odru predstave, ki bi se bila dojmila ženske duše tako različno kakor Dom kobiet žena. Poleg misli, izraženih v uvodnem članku in v strokovni oceni predstav, objavljam še mnenje „feministke“, ki je tudi značilno za pojmovanje sodobne žene. — Op. ur.)

Drama Nalkowske „Dom osamelih žen“ je po svoji idejni strukturi tako zasnovana, da človek skoro ne more verjeti, da jo je napisala sodobna žena.

Res je, da učinkuje zlasti zadnje dejanje silno močno ravno vsled tega, ker je podan potek dogodkov ali bolje: odkrivanje tragedije Janinega zakona tako realistično, da gledalca naravnost prevzame. To je nedvomno doživetje, ki ga je bila deležna žena vseh časov — a ga je deležen tudi mož, čeprav manj pogosto. Vendar je pa tudi pri Jani, ki je najmočnejša v tej drami, gonilna sila njenemu čustvovanju vpliv tradicionalnega naziranja ženske zvestobe, ljubezni in zakona. V Janinem pojmovanju ljubezni pogrešamo logike in poznavanja lastne duševnosti. Vsled tega je Jana sama prepričana, da je ljubila vedno samo svojega moža, četudi je morala pri njegovih ljubezenskih objemih misliti vedno na „tujca“, ki jo je zamamil, da se mu je vdala. Zakaj je to storila: „Morala sem, sicer sem mislila, da umrem.“ Kaj je bilo to elementarno čustvo, ki je čednostno, zvesto in vdano ženo otegnilo za seboj z neodoljivo silo? Ali ne ljubezen, ki jo je pri Kristofu, svojem možu, podzavestno pogrešala, saj je bil vedno hladen in molčeč. In vendar jo je dvignil v „nepojmljive višine“. To učinkuje skrajno neskladno. Kako, s čim jo je dvigal, če je ljubil drugo, pri kateri je bil vesel in dobre volje, dočim pri njej ni bil? Razplet sam nam pokaže, da je Janino pojmovanje njene odnosa do moža skonstruirano, da je le plod sugestije vzgoje in avtosugestije. Pisateljica morda potrebuje ono epizodo Janine nezvestobe, ki naj bo vzrok za njene očitke vesti, da potem Kristofovo ravnanje in nezvestobo prikaže v tembolj žarki luči.

Naravnost porazno pa mora vplivati na sodobno ženo zamisel v pojmovanju življenja teh žen. To so žene iz Indije, toda iz preteklega dobe, ki so se pustile žive sežgati, ko so izgubile moža. Pisateljica N. prikazuje v svoji drami ženo kot bitje, ki ji je samo mož vsebina življenja, ki se afirmira v življenju samo kot žena svojega moža, torej kot samica. Ko izgubi moža, živi le še od spominov nanj. Vsaka od njih (razen babice morda) misli le nase in na svojega bol (Julka še na svoj organizem). To so samo ženske z najožjim duševnim obzorjem, brez pojmovanja globljega zmisla življenja, brez možnosti razmaha. Ko bi se vsaj ena teh žen posvetila poklicnemu delu in našla v njem vsebino življenja, kot jo najde danes toliko žen, pa bi imela drama polet sodobnosti in bi prikazala žensko vobče mnogo bolj simpatično, kot jo je v tej koncepciji.

Današnje življenje zahteva tudi od ženske, da je človek, ki tvori celoto zase, da spoznava življenje in ljudi, kakršni so, in si ne ustvarja o njih imaginarnih predstav, ki jih trda realnost prej ali slej razblini v nič. Tudi če ima moža, ki ga ljubi, mora današnja žena stopati ob njem kot samostojen človek, kot cela oseba tako, da tudi v slučaju razdrženja ne odmre življenju v domu osamelih žen.

Feministka.

Liljana Dobri Hristova.

Ob zaključku lista smo zvedele, da bo imela mlada bolgarska pianistka Liljana Hristova koncert v Ljubljani 10. aprila.

Njen oče je znani bolgarski glasbeni pedagog, skladatelj in dirigent Dobri Hristov v Sofiji. Hčerka je dovršila gimnazijske in glasbene študije v Sofiji, konservatorij v Leipzigu, potem pa je študirala še v Dresdenu in slednjič v Parizu, kjer živi zadnja leta in je asistentka znamenitega virtuozu in glasbenega pedagoga Marcela Ciampi.

Priredila je že več koncertov in ima odlične ocene glasbenih strokovnjakov. Z veseljem pričakujemo mlado umetnico tudi v Ljubljani in jo kot odlično Slovanko pozdravljamo s sestrsko prisrčnostjo.

* * *

RAZPIS NATEČAJA ŽENSKE ZALOŽBE BELO-MODRA KNJIŽNICA V LJUBLJANI. Pozivamo slovenske pisateljice, da se udeležijo razpisa za najboljši leposlovni roman 7 pol in najboljše mladinsko povest 7 pol, za skupino štirih knjig prihodnje redne letne izdaje. — Za vsak rokopis se izplača poleg običajnega honorarja še Din 1000 nagrade. S posebno široko opremljene rokopise je poslati na naslov pisarne, Dunajska c. 1, a II, najkasneje do 20. junija t. l.

VSEBINA 4. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: ZOFIJA NALKOWSKA. — (Ruža Lucija Petelinova)	97
VELIKI PETEK. — Pesem. — (Zorana)	100
GOSPA MARINA. — Konec. — (Anka Nikoličeva)	101
NAGOVOR — ODGOVOR. — Pesem. — (Ruža Lucija Petelinova)	106
DOMAČI ZVONOVI NA LEPEŠE POJO (Manica Komanova)	106
DOSTOJEVSKIJI — ŽENA V NJEGOVI ROMANU. — (Angela Vodetova)	109
JOSIPINA LAUSCHE-WELF IN MARIJA UDOVIČ. — (Pavla Lovšetova)	112
„KAKŠNEGA MOŽA SI ŽELI SODOBNA ŽENA“	114
UREDITEV MEŠČANSKEGA STANOVANJA. — (Ing. Herman Hus, arhitekt)	117
VSE ZA DECO. — (Erna Schottova, Marica Sernečeva)	119
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Umetnost. — (Mira Costaperaria, Anica Cernejeva, Feministka)	122

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64,—, polletna Din 32,—, četrletna Din 16,—. Za Italijo Lir 20,— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2,—, za Argentino Pes. 6,—, za Avstrijo Sch. 10,—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.
Odgovoren Janez Vehar.

Ročno in strojno vezenje

Šablone

Miroslava Leitgeb

Ljubljana, Jurčičev trg 3

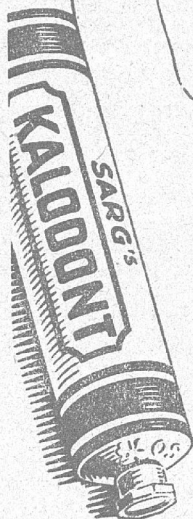
Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna trrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

Govori se o Jugoslaviji ...

... o lepih narodnih običajih
... o živopisanih nošah
in krasnih zobeh njenih prebivalcev!

Kdor pripoveduje o Jugoslaviji ne pozabi pripomniti, kako imajo Jugoslovani lepe zobe. Stotisoče Jugoslovancev neguje svoje zobe s Sargovim Kalodontom. Osvežujoča pena Sargovega Kalodonta ... zobne kreme prekrasno čisti zobe, da jim lesketajočo belino, a usta varuje bolezenskih kali.

SARGOV

KALODONT

ohranjuje zdravje in lepoto zob.